Új Kéve

AMIT ISTEN ELKEZDETT

A millennium évében világszerte Jézus Krisztus születésének kétezredik évfordulóját ünnepeljük. Kétségtelen, hogy születésével valami új kezdődött világunkban: kegyelméből Isten egy új lapot nyitott az emberiségnek - általa minden ember számára

Ják. Az árpádkori, egykori bencés apátsági templom nyugati kapuja.

megnyílt egy új élet és az üdvösség nagyszerű lehetősége. A millennium évében a Krisztusban való hit terjesztőire, a kétezer éves misszióra is emlékezünk: ama tizenkettőre és közvetlen követőikre, akiknek tanúságtétele és munkája nyomán az első században tízezres, a másodikban már százezres, a negyedik században pedig már mintegy 5-6 milliós közösség vallotta magát kereszténynek. Terjedt a hit annak ellenére, hogy terjesztőire az első időkben

(Folytatás a 8. oldalon)

SZOLGÁLATTEVŐK

MOLNÁR-VERESS PÁL *lelkész*
151 64 SÖDERTÄLJE (STH) Granövägen 126
Tel/Fax: 08–550 160 66 Mobil: 070–602 29 68

MAGYARI-KÖPE GÁBOR *másodlelkész*
170 70 SOLNA (STH) Kungshamra 25 B
Tel: 08–655 49 93

KÖZPONTI TISZTSÉGEK VISELŐI

JORDÁKY BÉLA *főfelügyelő, az ET elnöke*
428 35 KÅLLERED Gamlehagsvägen 19
Tel: 031–795 25 02 Fax: 031–795 25 04

BÉLDY ZOLTÁN *ETtb.elnök,Göteborgi felügy.*
411 29 GÖTEBORG Landalabergen 14
Tel: 031–20 66 95

TÓTH ILDIKÓ *főjegyző, Sölvesborgi felügyelő*
294 34 SÖLVESBORG Rektor Dahlsgatan 4 H
Tel/Fax: 0456–140 37

PAP IVÁN *központi pénztáros*
181 30 LIDINGÖ (STH) Frisksportarvägen 2
Tel: 08–731 83 60 Fax: 08–731 08 28
Mobil: 0708–30 81 90

VÁJLOK ILDIKÓ *Szeretetszolg.orsz.megbízott*
431 66 MÖLNDAL Eduard Boyes gata 15
Tel: 031–27 02 63

TOVÁBBI GYÜLEKEZETI VEZETŐK

KAJTÁR LÁSZLÓ *Boråsi felügyelő*
502 36 BORÅS Nolhagagatan 2
Tel/Fax: 033–13 35 68

NAGY VARGA ANDREA *Eskilstunai felügy.*
633 56 ESKILSTUNA Eskilsgatan 49
Tel: 016–12 18 22

BODONI DÉNES JÁNOS *Halmstadi felügyelő*
313 50 ÅLED Norregårdsgatan 21
Tel/Fax: 035–398 36

BLÉNESSY ZOLTÁN *Helsingborgi felügyelő*
267 33 BJUV Våren 14 A
Tel/Fax: 042–820 64

GAAL ANDRÁS *Jönköpingi felügyelő*
567 31 VAGGERYD Smedbygatan 21
Tel: 0393–161 69

ÁLLÓ RÓZSIKA *Katrineholmi felügyelő*
643 30 VINGÅKER Parkvägen 23
Tel: 0151–103 01

ABRÁN ATTILA *Kumlai gyül. megbízottja*
692 38 KUMLA Vretgatan 26
Tel: 019–58 24 18

SZEREDAI JÁNOS *Ljungbyi felügyelő*
341 36 LJUNGBY Harabergsgatan 18
Tel: 0372–816 28

PITLIK PÁLHÁZI KATALIN *Malmői felügy.*
211 47 MALMÖ Carl Herslowsgatan 10
Tel: 040–97 90 29

JUHÁSZ IMRE *Stockholmi felügyelő*
129 42 HÄGERSTEN Ugglemossvägen 10 A
Tel: 08–97 32 93

PITTNER JÁNOS *Uppsalai felügyelő*
754 24 UPPSALA Kantorsgatan 18-411
Tel: 018–24 16 89

REHÓ ISTVÁN *Västeråsi felügyelő*
723 51 VÄSTERÅS Glasbägargatan 7
Tel: 021–12 09 91

HORVÁTH JÁNOS *Växjöi presbiter*
352 62 VÄXJÖ Kapellvägen 6
Tel: 0470–635 86

Külföldről előbb a 0046-ot kell tárcsázni, s a szám előtti 0-t el kell hagyni

Tóth Károly Antal

A kegyelem

Nemigen tudjuk elkerülni a leegyszerűsítést, amikor egy fogalomnak megpróbáljuk röviden meghatározni a tartalmát. A Magyar Értelmező Kéziszótárban (1972) a kegyelem szónak két alapjelentése közül az egyik világi (profán): *megtorlás elengedése*, a másik vallási, a keresztény dogmatikában használatos: *a bűnbocsátó isteni szeretet*. E meghatározások szerint lényegében mindkét esetben megbocsátás történik: valamilyen elítélendő dolgot elkövetett ember mentesül a következményektől. A második meghatározás az okra is utal: Isten szeret bennünket, ezért bocsátja meg bűneinket. Bővebb volta ellenére mégis ezzel kapcsolatban lehet több hiányérzetünk, mert valójában csak egy metszetét adja egy ennél sokkal gazdagabb jelentésnek.

Tény és való, hogy Isten reánk sugárzó kegyelmében benne van a megbocsátás ígérete, lehetősége is. De hogy ez a lehetőség valóság legyen, annak kemény feltétele van: ténylegesen bánnunk kell bűneinket.

Vajon ez azt jelenti, hogy amíg ezt nem tesszük, addig nincs kegyelem? Isten csak akkor fordul felénk, amikor mi ezt *kiérdemeltük*? Vajon miközben megkívánja, hogy az ellenünk vétőket is szeressük, Ő nem teszi ugyanezt? De hiszen ez képtelenség! Ezért bizonyos, hogy a felénk irányuló kegyelem nem tartalmazza szükségszerűen a bűnbocsátás már megtörtént tényét, de - ha képesek vagyunk felfogni - megérezzük (mert közvetíti) ennek a lehetőségét.

A kegyelem számunkra mindenekelőtt a szerető segítség állandó áradása. Ezt a segítséget csak akkor tudjuk felhasználni, ha működő antennáink vannak felfogni azt, ami Istentől érkezik. Ehhez nem érdemeket, nem jócselekedeteket kell gyűjteni, hanem magunkat kell átformálni, hogy kialakuljon bennünk a befogadás, a Lélek sugallataira rezonálás képessége.

Talán nehezen fogjuk fel, de élet és halál kérdése ez nekünk, kettős értelemben is. Egyrészt ha Isten nincs - mint manapság sokan vallják -, ebben az őrült és hazug világban semmi értelme nincs az így *semmibe* nyíló életünknek, hiába akarjuk például - halálunkkal e felfogás szerint egyébként is szétfoszló - *egyéniségünket* szembeállítani ezzel a semmivel, ahogy azt az egzisztencializmus képzeli. Földi életünk csak akkor nyer tartalmat és értelmet, ha iránytűnket Isten szándékaihoz hangoljuk, aki azt akarja, hogy mi, emberek, lehetőleg mindnyájan Hozzá térjünk, mert így jutunk az Életre, ami örök. Lelkünk mintha meghalna, ha egy élet folyamán nem tudjuk magunkat megőrizni számára, és ezért földi életünk szüntével nem járulhatunk színe elé.

Akkor élünk tehát, ha *üdvözülünk*, de erre segítség nélkül képtelenek vagyunk. Az apostolok kérdésére, hogy ki üdvözülhet, Jézus így válaszolt: "*Embernek ez lehetetlen, Istennek azonban minden lehetséges.*" (Mt 19,25-26) Egyedül, Isten nélkül elveszünk. Számunkra a kegyelem segítő ajándék, de a felfogásához szükséges velünk született érzékenységet többé-kevésbé elveszítjük életünk folyamán. Ezért már az első Isten felé botorkáló lépésünkhöz is támogatásért kell imádkoznunk. Ezt persze meg kell előzze az a döntésünk, hogy valóban meg akarjuk vizsgálni és érteni életünk alapkérdéseit, és ehhez nem vonakodunk segítséget kérni attól, akiben esetleg még vagy már nem is tudunk hinni igazán. Ha kitartóan szomjúhozzuk az igazságot, választ fogunk kapni, és kételyeink lassan eloszlanak. Ahogy Jézus megmondta: "*Kérjetek és kaptok, keressetek és találtok, zörgessetek és ajtót nyitnak nektek. Mert aki kér, az kap, aki keres, az talál, s aki zörget, annak ajtót nyitnak.*" (Mt 7,7-8).

(Folytatás a 23. oldalon)

"Csillagunk is jól áll..."

Beszámoló a Magyar Reformátusok IV. Világtalálkozójáról

A millennium esztendejében, 2000. június 30-án, a budapesti Kálvin téri református templomban tartott ünnepi istentisztelettel vette kezdetét a Magyar Reformátusok IV. Világtalálkozója, melynek központi ünnepségeit ez alkalommal a Dunamelléki Református Egyházkerület rendezte meg. A mintegy 40 országból összesereglett vendégek mellett az istentiszteleten részt vett többek között Göncz Árpád leköszönő köztársasági elnök, Seregély István érsek, a Magyar Katolikus Püspöki Kar elnöke, Harmati Béla, a Magyarországi Evangélikus Egyház püspök-elnöke is. A templom kicsinynek bizonyult, s így sokszázan a Kálvin-téren énekelték a reformátusok himnuszát: "Tebenned bíztunk eleitől fogva..." A múltból a jövőbe nézőn ünnepi beszédében Hegedűs Loránt dunamelléki püspök így fogalmazott: "Megmaradásunk záloga Isten lélek szerinti imádata..."

Orbán Viktor, a Magyar Köztársaság miniszterelnöke levélben köszöntötte a Magyar Reformátusok IV. Világtalálkozójára összesereglett: "A tisztességesen útjára bocsátott gyermek időről időre hazatér szüleihez, még ha a sors távolra vetette is a szülőföldtől. Önök ma ilyen gyermekei az anyaországnak és a református anyaszentegyháznak. Isten hozta Mindannyiukat Magyarországon! Örülök, hogy együtt ünnepelhetünk! Bízunk benne, hogy olyan országba érkeztek haza hittestvéreikhez, melynek nemcsak a múltján látszik, hanem a jelenén és a jövőjén is látható lesz a magyar reformátusok keze nyoma.

Mi, magyarok, erősek vagyunk az újrakezdésben, a történelmi viharok utáni felegyenesedésben. Az ilyesmi nem megy magától, hiszen belső hit és tartás nélkül még kedvező körülmények között sem tud megállni az ember. A reformáció éppen az egyik legnehezebb történelmi

Vizsoly . A 13. században épült - a reformáció óta református - templom belső tere . (A Református templomok Magyarországon c. kötetből.)

pillanatban segített ennek az országnak az újrakezdésben. A hit erejével szálltak szembe hitvalló őseink a legnagyobb ellenséggel, a reménytelenséggel. Ez az ellenség ma, sokkal kedvezőbb körülmények között is, sokakat megkísért. A hit erejére és a reménységre igen nagy szükség van ebben az országban, és annak határain kívül is. Gondolkodjunk együtt arról, hogy mi a teendőnk a jövő évezredben, hogyan tudjuk a hit megőrzött drága kincsét továbbadni a következő nemzedékeknek, mi az, amin változtatni kell, és mi az, amit semmiképpen nem szabad feladni!"

A hivatalos megnyitóra a ferencvárosi stadionban került sor, melyre a Kárpát-medence teljes református püspöki karán és számos lelkészén kívül a nagyvilágba szétszóródott magyarok református és nem-református protestáns lelkészei közül is sokan eljöttek. Főpásztora vagy világi elöljárója révén minden magyarországi egyház képviseltette magát, de több külföldi (nem magyar) protestáns egyház is elküldte képviselőjét. A kormány részéről ezúttal Orbán Viktor miniszterelnök is résztvett az ünnepségen, akit elkísért Szabó János honvédelmi miniszter, Fodor Lajos, a tábornoki kar első embere, Németh Zsolt külügyi államtitkár, Semjén Zsolt, az egyházügyekkel megbízott helyettes államtitkár és Balog Zoltán református lelkész, a miniszterelnök egyházügyi tanácsadója.

Csodálatos érzés volt a mintegy húszezer résztvevővel együtt hálát adni Istennek ezer éves megtartatásunkért - amint a Világtalálkozó jelmondata is ezt idézte: "...ezer esztendő előtted..." -, s hitet tenni megmaradásunk mellett. Megmaradásunkat viszont súlyos kór veszélyezteti. Erről szólt Hegedűs Loránt dumanelléki református püspök itt elhangzott beszédében, s figyelmeztetett: "A legfájóbb és legveszélyesebb pont szívünk mélyén, életünk központjában, egész valónk alapvető gyökereinél: a teljes nemzetünket sújtó életakarat-átváltozás halálakarattá, sírba örvénylés jövőbe toronylás helyett. - Eddig a legnagyobb kihívások, pusztulások és tragédiák idején is legyőzte Istenben bízó életakaratunk a bennünket pusztító halálakaratot. István királyunk által a pogány magunkrahagyatottságból Istenhez és a keresztény Európához csatlakozva a magyar nemzet 1000 évvel ezelőtt elhatározta, hogy az Örökkévaló akaratából feltétlenül megmarad. Eddig Trianon és két világháború sem pusztíthatott el! Látjuk a diagnózist és a terápiát: a vészes kórismét és a biztos gyógymódot. A kórisme így szól: "ha az egyén öngyilkos akar lenni, akkor kötelet vesz. Ha a közösség el akarja pusztítani önmagát - egykézik" (Karácsony Sándor). Tegyük hozzá: abortál, szülőföldjét elhagyva menekül, erkölcstelenül és hitetlenül kétségbeesik. A gyógymód pedig: "Elédbe adtam életet és halált, válaszd azért az életet!" Lélekben meg kell állnunk meg nem született, abortált sokmillió gyermekünk jelképes sírjánál. És fel kell majd ujjongnunk a megszületettek millióinak bölcsőjénél! Nem hagyhatjuk a templomot, a templomot s az iskolát! Ha megalapítottuk őket, mikor a törökök jöttek be, fenn kell tartanunk mindnyájukat, mikor az oroszok mentek ki. Nem adjuk soha oda az életet az életszínvonalért, a lelket a pénzért, akkor sem, mikor a szellem gondolkodik és a pénz uralkodik egy félelmetes önépítő-önpusztító korban. Kálvin biblikus jelmondatával szólunk egyen egyenként és együttesen: Szívemet égő áldozatul néked adom, Uram!"

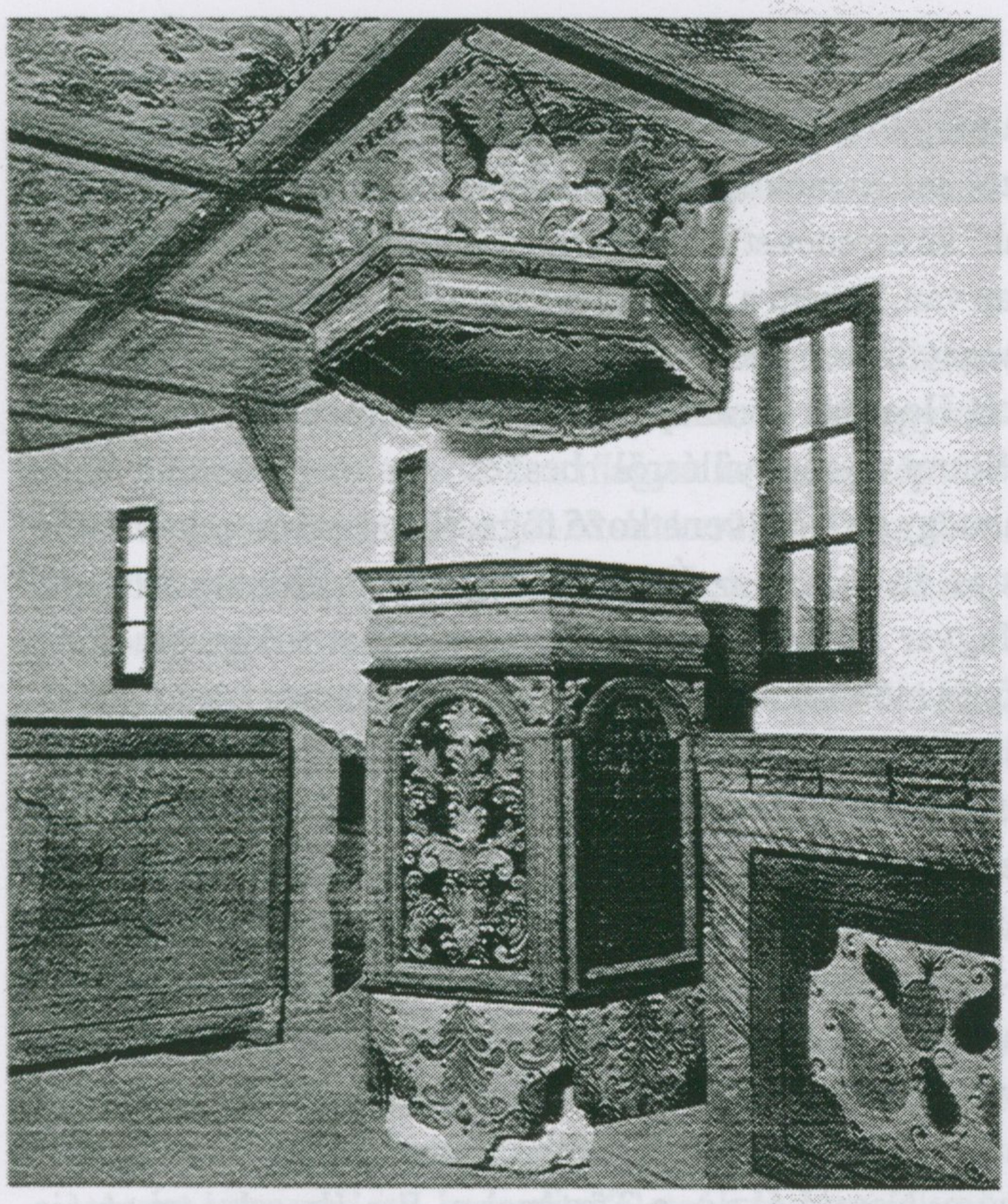

A kórósi református templom karzata.

"Ülj ide, gyűlj ide, népem!" - idézte Dsida Jenő Psalmus Hungaricusát Tőkés László királyhágómelléki református püspök, a Magyar Református Világszövetség elnöke. "A sorsát kétszeresen megbűnhödött", a tudatában, lelkében, hitében és egységében megoszlott, Istentől is elfordult egyetemes magyar nemzet jövőjéről szólva egyedüli lehetőségnek mondta, s kívánságként fejezte ki, hogy a nemzet élete "szentelődjön meg" egyházaink hite és szolgálata által! Jó sáfárok módjára vegyük számba Anyaszentegyházunk "egész gyülekezetét", mindazokat, akik "a világosság fegyvereit felöltözvén" magyar jövendőnkért "hadba mehetnek". "Mint egykor Csoma Sándor", kutassuk fel és gyűjtsük össze őket. Istentől ihletettnek mondta Dsida Jenő erdélyi Magyar Zsoltárának verssorait:

"Székelyek, ott a bércek szikla-mellén, / üljetek mellém! / Magyarok ott a Tisza partján, / magyarok ott a Duna partján, / magyarok ott a tót hegyek közt / s a bácskai szőlőhegyek közt, / üljetek mellém. / Magyarok Afrikában, Ázsiában, / Párisban vagy Amerikában, / üljetek mellém! / ... / Ülj ide, gyűlj ide, népem!

A református Orbán Viktor miniszterelnök itt elhangzott beszédében kiemelte: "A magyar kormány tudja, mit köszönhet nemzetünk a reformációnak és a magyar reformátusoknak." A múltat idézve hangsúlyozta: "gondviselés és hit nélkül nem ment volna", mint ahogyan nem

A tákosi református templom szószéke.

ment volna olyan kiemelkedő államférfiak, lelkészek, presbiterek, névtelenek egész sora nélkül, akik "ébren tartották bennünk a magyarság tüzét." A gyökereket ápolni, a forrásokat tisztítani kell - mondta, hozzátéve: "Nem mindegy, hogy az egyház megtalálja-e az utat azokhoz, akiket az elmúlt ötven év sodort el közösségeinkből.Egyetlen magyar nemzet van, - és minden magyar felelős minden magyarért! Ha egy szabad ország nem tudja segíteni azokat a sokakat, akik szegények, nem tudja megmenteni azokat a keveseket sem, akik gazdagok." Kell, hogy legyen erőnk azoknak a nemzetrészeknek az istápolására, amelyeket elszakítottságukban különösen megpróbált a történelem. A kilátásokat tekintve hangsúlyozta: "Sorsunk ma már nem idegen hatalmak kezén van, *csillagunk is jól áll...*"

A nyitóünnepséget számos, különböző helyszíneken rendezett szakmai tanácskozás és találkozó követte. Július 4-én Bácsalmáson került sor a Diaszpóra Konferenciára, melyen a résztvevők áttekintették a Kárpát-medencében működő református egyháztestek és a nagyvilágban szétszórtan élő magyar protestáns gyülekezetek helyzetét. "Istentől rendelt szent feladatunk ma az eldobott kövek összeszedése a szétszórattatás után" - mondta Csiha Kálmán református püspök.

A Magyar Református Egyházak Tanácskozó Zsinata és a Magyar Reformátusok Világszövetsége július 5-én tartotta millenniumi, hálaadó ünnepi ülését a Zsinat budapesti székházában, majd megemlékezésre és koszorúzásra került sor a Hősök terén, a Millenniumi emlékműnél. Ebből az alkalomból a két szervezet az alábbi közös nyilatkozatot adta ki:

"Kétezer évvel ezelőtt, a 'nemes Betlehemben', Krisztus Urunk születésével a világ történetében új időszámítás kezdődött: Isten az Ő új szövetségét kiterjesztette az egész emberiségre.

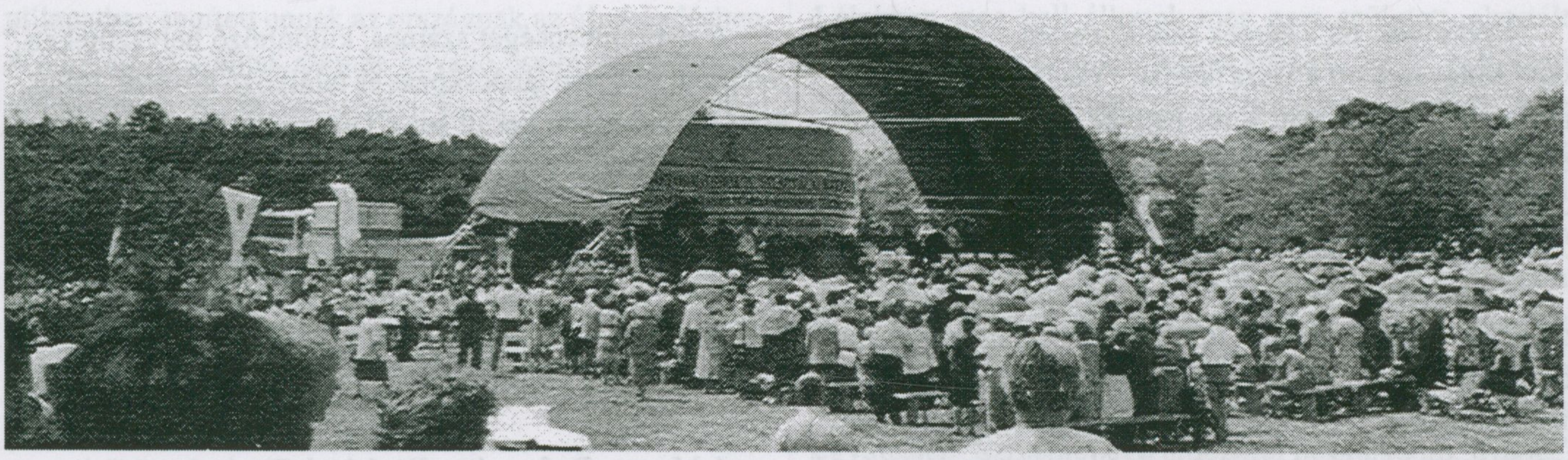
Krisztus után ezer évvel, az Ő hitének felvételével nemzetünk is belépett ebbe a szövetségbe, és ezáltal a mi történelmünkben is új időszámítás kezdődött.

A Kárpát-medencében, a Szent István-i államalapítás millenniumi évében Isten iránti hálaadással tekintünk vissza történelmünk elmúlt ezer esztendejére, és az Ő megtartó kegyelmében bízva, hitbeli reménységgel könyörgünk a jövendőért.

A Magyar Reformátusok IV. Világtalálkozójának áldásaival megteljesedve, az egymástól nyolcvan év óta elszakított mai magyarországi, határon túli és a világdiaszpórában élő magyar reformátusok nemzetünk 'zivataros' történelmét élő hálaáldozattal viszik Isten elé. Amint a Világtalálkozó központi gondolatául választott zsoltárige mondja: "ezer esztendő előtted" telt el és teljesedett ki. És amiképpen az Erdélyben tartott millecentenáriumi világtalálkozó igei jelmondatában írva vagyon: ebben az ezer esztendőben is 'Uram, Te voltál a mi hajlékunk nemzedékről nemzedékre'.

Hitünk és nemzetünk közösségében hódolattal áldjuk Isten szent nevét. Az Úr születésének 2000. esztendejében, az 1938-ban első ízben összegyülekezett atyákkal egyetemben valljuk: 'Mi a Krisztusban akarunk és tudunk együtt maradni.' (Szabó Imre) 'Mi csak a Krisztusban lehetünk magyarok.' (Ravasz László)

A reformáció, valamint kálvini református hitünk és egyházunk magyar történelemben betöltött meghatározó szerepének tudatában és öntudatával - Illyés Gyula szavaival mondjuk: 'Hiszed, hogy volna olyan-amilyen

Ópusztaszer, 2000. július 6. A Magyar Reformátusok IV. Világtalálkozójának anyaországi zárórendezvényén a világ 43 országából összesereglett mintegy 16 ezer

magyarság ha nincs - Kálvin? / Nem hiszem.' A nemzet megmaradásában, a mindenkori - kényszerű - újrakezdésben, a történelmi viharaink utáni felegyenesedésben, története során református egyházunknak mindig döntő szerepe volt. Hisszük, hogy most, tíz évvel az ateista diktatúra összeomlása után ugyanez a hivatás hárul ránk: az újrakezdésben, a külső és belső rendszerváltozás következetes véghezvitelében, egyházunk és társadalmunk hitbeli-erkölcsi megújulásában. Isten igéjének tiszta hirdetésével és cselekvő hittel kell kivennünk részünket az egyetemes és nemzeti szolgálatból. Ennek legfőbb célkitűzéseit ekképpen foglalhatjuk össze:

- a hitében meggyengült és közösségében szétszakított nemzet egységének visszaállítása;
- visszatérés a történelmi folytonosság útjára;
- társadalmi igazságtétel és megbékélés;
- nemzetünk vészes fogyatkozásának megállítása, az Ige iránti hűséggel (Jer 29, 6; 5Móz 30, 19).

Bocskai István testamentumával valljuk, hogy 'egységgel a kicsinyek is nagyra növekedhetnek'. Meggyőződésünk, hogy 'a hit erejére és a reménységre igen nagy szükségünk van ebben az országban és annak határain kívül' (Orbán Viktor), tudván, hogy 'A reménység pedig soha nem szégyenít meg' (Rm 5, 5)."

A Magyar Reformátusok IV. Világtalálkozójának dunamelléki zárórendezvényére július 6-án, Ópusztaszeren, a Nemzeti Történelmi Emlékparkban került sor, azon a helyen, ahol krónikáink tudósítása szerint honfoglaló őseink "esküt tenni" gyűltek össze, s elhatározásukat vérszerződéssel pecsételték meg. A világ számos országából egybesereglett mai magyar reformátusság nem látványos vérszerződéssel, annál inkább lélekben egybeforrva, Istenhez fordulva, neki hálát adva és hozzá könyörögve kívánta megpecsételni szent elhatározását, hogy megmarad. A pillanat ünnepélyességét emelte, amikor a mintegy 16 ezer résztvevő, püspökök egész sora és lelkészek százai mellett az istentisztelet nyitányaként "bevonultak" az ezredévet idéző történelmi zászlók. "Nemcsak tegnap van, hanem a ma alapján létezik a holnap is" - mondta megnyitó beszédében Takaró Mihály dunamelléki főgondnok. Hegedűs Loránt püspök a történelmi hely okán "evangéliumi országgyűlésről" beszélt, s a jelenlevők nevében mintegy a jövőre vonatkozó fogadalomként mondta ki: "Én és az én házam az Úrnak szolgálunk." Kálmán Attila, a Magyar Református Egyetemes Zsinat világi elnöke a közös múlt, a közös nyelv, a közös kultúra és közös hitvallás alapján a minél erősebb összekapcsolódás szükségességéről beszélt. "Jézus Krisztusban lehetünk és maradhatunk igazán magyarok, és igazán reformátusok, s Őbenne találkozhatunk más magyar keresztény testvéreinkkel is."

A több mint 40 országba szétszóródott magyar reformátusság szinte minden egyházteste, a nyugat-európai protestáns gyülekezetek szinte mindegyike képviseltette magát e jelentős rendezvényen, ezen a "zarándoklaton", ahogy Nagy László, a Történelmi Emlékpark igazgatója fogalmazott. Árpád vezér emlékművénél múlt, jelen és jövő kapcsolódtak össze, ezernyi tekintetben, ezernyi kézfogásban és ölelésben, ezernyi szájból egyszerre felhangzó könyörgésben.

Az igehirdetés szolgálatát Tőkés László püspök tartotta, s prédikációjában kettős feladatra hívott: munkáljuk népünk fennmaradását és megtartatását, és munkáljuk népünk egységét a szétszórattatásban. A 90. zsoltár 1. versét idézve kérdezte: Mi tarthatna össze jobban és inkább, mint aki "velünk sátorozott" eleitől fogva, aki hajlékunk volt nemzedékről nemzedékre. A ma is érvényben lévő vérszerződést a nyelvében és hitében egy nemzet Krisztusban erősítheti meg igazán. Ezt a megerősödést szolgálta a tízezernél több résztvevő számára a közös úrvacsoravétel, a közös imádság. Hadd "üzenjen nemzedék a nemzedéknek", s múltra emlékezésünk hadd indítson egy

magyar keresztény adott hálát ezeréves megtartatásunkért, kérve Istent: az új ezredévben is áldjon meg minket "jó kedvvel, bőséggel." (Jordáky Béla felvétele)

reményteli jövő felé. Zárszóként egyházainkra és nemzetünkre a szétszórattatásban élő magyar püspökök mondtak áldást.

A Magyar Reformátusok IV. találkozójának utórendezvényére - a magyarországi és a határon túli egyháztestek, külhoni gyülekezetek és a magyar kormány képviselőinek részvételével - július 22-23-án került sor, Genfben. Orbán Viktor miniszterelnök Kálvin templomában elhangzott beszédét szinte teljes egészében idézzük:

"Mi, magyarok, kalandozó nép vagyunk. Időről időre, kényszerűségből vagy kíváncsiságból útnak indultunk, hol nyugat, hol kelet felé. S volt olyan is, hogy bár nem akartunk menni, mégis vittek bennünket.

Akik nyugat felé indultak, többnyire vissza is tértek. Amit érdemes volt, azt megtanulták, amit veszedelmesnek ítéltek, attól óvták honfitársaikat. Köszönet érte! A magunkról alkotta képnek fontos vonása ez a vándorló, de mindig hazatérő, közösségét gazdagító magyar.

Azért vagyunk itt, hogy tiszteletet adjunk azoknak, akiknek élete és tanítása erőt, reményt és biztos választ adott a magyar reformátusoknak, s rajtuk keresztül az egész magyar nemzetnek.

Elegendő csak a legutóbbi évtizedek súlyos veszteségeit felidézni emlékezetünkbe, s láthatjuk, milyen szorító szükségünk volt erre az erőre, reményre és támaszra. A Don-kanyarban elesettek, az odaveszett zsidó honfitársaink, a kitelepített német származásúak, a szovjetunióbeli kényszermunkára elhurcoltak, s végül az 1956 után elmenekült kétszázezer életerős magyar. Így együtt több, mint egy millió ember, szinte pótolhatatlan veszteség egy tíz milliós ország, de még egy tizenöt milliós nemzet számára is. Fájdalmas csapások ilyen sorozata nálunknál népesebb nemzeteket is földre sújtott volna. Mi azonban, éppen tíz esztendővel ezelőtt, megragadtuk a történelem kínálta lehetőséget, előhívtuk a valamiképp megmaradt szellemi, lelki erőt. S bár igaz, hogy gyakrabban hív még ma is a harang temetésre, mint keresztelőre, de visszaköltözött szívünkbe egy boldog családokra épülő, emelkedő Magyarország és magyar nemzet reménye.

Adjunk érte hálát a Mindenhatónak!

Tíz évvel ezelőtt azt a célt tűztük ki, hogy a magyarok szabadságban, biztonságban és jólétben élhessenek. Ma sokan gondolják úgy, hogy a szabadságot már megszereztük a magunk számára. Ez igaz is, meg nem is. Figyeljük a reformáció óriásainak szabadságról mondott gondolatait:

A külső szabadság aligha ér valamit a belső szabadság nélkül. Aki megelégszik a jólét és a szabadság külső jeleivel, az könnyen elveszítheti az emberi életet összetartó belső meggyőződést. Különösen most, amikor az emberiség az önveszélyesség határát érintve, hajlamos kizárólag saját képességébe vetett önbizalmát kamatoztatni. A reformátusok kötelessége újra és újra emlékeztetni: semmiféle tanultság nem segít a morális romlottság ellen.

A mai időkben gyakran esik szó Magyarország európai mivoltáról és az Európai Unióról.

Szent Ágoston, Szent Ferenc, Kálvin, Luther és Zwingli, és az ő magyar befogadásuk jól példázza: az Evangélium tanítása nélkül nincsenek életképes gyökerei az európai összetartozásnak. S ennek fontosságát nem homályosíthatja el semmiféle gazdasági, politikai racionalitás, vagy éppen aggodalom.

A magyar reformátusok hitére, lelki, szellemi erejére és a világban kiérdemelt megbecsültségére az egész magyar nemzetnek szüksége van, és szüksége is lesz. A magyar emberek belső szabadságának, reményének megszerzésében és megtartásában a reformátusok pótolhatatlan küldetést teljesítenek."

Ezt valljuk mi is, északon élő - nemcsak református, hanem - hitben és nemzetben egyként érző magyarok!

Összeállította **Molnár-Veress Pál**

Illyés Gyula

A REFORMÁCIÓ GENFI EMLÉKMŰVE ELŐTT

Száznegyvenhármat léptem; ez a hossza
az emlékműnek. Hírnök, ki megölt
milliók végső tisztelgését hozza,
úgy mentem el a szobor-sor előtt.
Kálvin, Knox, Farel, Béza! S bika-fővel
a hadrakelt hit zord hadnagyai,
a Vilmosok! és Coligny és Cromwell
ők néztek rám - s a szablyás Bocskay!...
Hátrálnom kellett közelükből: mindet
nem fogta össze csak messzibb tekintet.
Fölhúzódtam a kert felé, a fákig
s lelkemben is hűs tárgyilagosságig.

S most mintha ők
álltak volna kaszárnya-számadáson
az én szemem előtt,
feszesen-katonásan
kilépve éppen akkor
a hátterül kapott nagy szikla-falból
s abból a másik, épp oly teli tömbből,
a mögéjük kövesedett időből.

Addig jöhettek, maguk is meredt
kövek a napfénybe, hol nem lehet
szavuk már. Szavuk immár csak a tett,
mely idővel ad magyarázatot!
Holtak, vigyázz-ban állók, szóljatok!
Vagy előbb én beszélhetek?
Kik "ott álltatok, nem tehetve másképp",
mert ez vagy az, de megalkuvás nincsen,
mert a langyosat kiköpi az isten,
kik után tárgyként maradt fönn a szándék,
mennyi az igazság még öklötökben,
mely négy százada oly nagy esküt markolt,
mely kőbe s öröklétbe görcsösödten
tartja ma is a Bibliát s a kardot?
Mit adott, melyre fölgerjedt szerelmes
dühével törtetek, a cél, ahogy
elértétek?
Ti kérditek?
S ha nem lesz
örömötökre meghallanotok?
Elmondom. Épp mert nékem is keserves.
Álltatok, égve az Úr igazától;
állt szemközt épp oly tűzzel teli tábor;
aztán dönteni kezdett ezredegyszer
az ész helyett a fegyver
s a láng.
Hogy várja örök üdv a lelket:
rángtak milliószám kínban a testek
csatamezőn, bitófán, vérpadon,
karón, keréken, meg a fájdalom-
szerzés új mestergépein; növesztett
egymással szemben erdőnyi keresztet
Jézus példája, végig Európán;
égtek, hogy égjen itt aa kép s a "bálvány",
ott a "csalárd könyv" - városok és falvak,
hol újra emberhúst faltak a félvad
zsoldosok, eladdig, míg tűz a tűzzel,
nem állt egymással szemben bűn a bűnnel,
eladdig, míg nem jött - a győzelem?
Az idő. Okosan, türelmesen
s némi humorral.
A kétféle had
és hit várai szemközt állanak
ma is, az én hazámban is; a zordon
fehér-falú s arany-cifrázta templom
vén tornyai még ágyuként vitáznak
minden beharangozáskor, vasárnap
papjaink bent még ősimód dörögnek,
de kijövet az utcán átköszönnek
s ujjon mutatják, hogy hány órakor
s kinél lesz ferbli-kör vagy harcsa-tor
s egy kis ital.

Szép. Magam is
helyeslem;
ha pap vagyok, magam is így cselekszem:
"értsük meg egymást!"
De nem volt nagy ár
mégis a harminc évi döghalál,
d'Aubigné dühe, Coligny halála,

Szent Bertalan bosszútlan éjszakája,
fél Németország, a ketté törött
Európa s hogy itt volt a török
százötven évig és a mi hazánk... -
Ez lett a "győzelem"! Ezt küldte ránk
Isten azzal, hogy "napként kimutatta":
nem érte folyt a harc, hanem miatta;
ilyen volt, mit díjul szánt, a jovő:
- mert volt-e vajon győztes, kit nem ő
rendelt eleve győzni?
Győztetek.
Maga a Sátán győzött veletek!
Balekok voltatok, mind! Hátra arc!
Nincs jogotok egy lépés sem előre.
Törlődjetek be kőbe és időbe.
Elveszett - eleve! - a harc!
- mondtam keményen, mint aki magára
támad először is az igazával;
majd:
Megbuktatok! A haddal simára
törölt kontinens - e fekete tábla -
közepére mi iratott eredmény?
Egy betű, egy már tréfának sem új
buta betű s az is csak magyarul:
mért több a keresztyén,
mint a keresztény?
Értelmet annyi millió halott
véréből ennyit párolhattatok,
midőn - feledve, kinek mi a dolga -
karddal csaptatok ti is a Csomóba:
a Föladatba, mely épp a kötés
kibogozásával szép és merész.
Ez az "eredmény"!
És ha - ez se volna?!
- kondult bennem is, ahogy várható volt,
a túlsó torony az innen valóra
(és attól fogva mind a kettő bongott)
s kelt ezredszer is - alig finomodva -
bennem a két ős ádáz szó-birokra:
a mindig úrhitű tolnai pásztor
s a csupa dac sárréti prédikátor.
Mert mi szorította kézbe a fegyvert?
Nem a Rossz ellen támadt, aki felkelt?
S ha annyi sem lett volna harc? Ha szótlan
"hal el a hit" a római mocsokban"?

Ha arra tart eszme s világ, amerre
a "tiarás templom-kufár" vezette,
ha nincs, ki a bűnnek ellenszegül
s - ha úgy fordul, hát reménytelenül,
de csak annál szebb önfeláldozásképp -
odavágja, hogy "nem tehettem másképp!",
ma hol vagyunk?! Akkor tán elmarad
a kín, a vér, akkor nincs áldozat,
nincs - inkvizició?!
Ha - bár "hiába"
Gusztáv Adolf nem ül harci lovára,
s jobbágy-iga helyett nem vágynak inkább
fegyvert ölteni a toulouse-i tiszták,
valdeusok, husziták, Bocskay
írás-imát se tudó hajdui,
hiszed, hogy lett volna béke, olyan bár.
amilyet az imént lemosolyogtál?
Hiszed, hogy volna olyan-amilyen
magyarság, ha nincs - Kálvin?
Nem hiszem.

Vagy mást mondok: szobádban volna villany,
ha nem lép Giordano Bruno a tűzbe?
Hol kezdődött, hogy atomerő is van
s holnap rakétán repülsz ki az ürbe?
Övék az érdem, kiket sem a máglya
nem riaszthatott vissza, sem a gálya -
sem harcaik bukása,
a léptenként fölmeredő "hiába"!
Látták, vagy nem a céljuk,
azt jól látták, hogy nincs visszafelé út;
a mult, ahogy füst-vetve összeomlott,
úgy lökte őket, mint lőpor az ólmot:
előre! és ők vállalták e sorsot -
Mondd hát velem, hogy dicsőség reájuk!

Álltam némán, hírhozó katonájuk,
már azt forgatva, hogy én mit kapok,
nem is őtőlük magyarázatot:
a tettektől, melyek - akár a gyermek -
magukért csak felnőttsorban felelnek.

Végül, ezt mondtam, önvigasztalásképp:
volt bárkié a szándék,
maga az Isten se tudhatta másképp.

AMIT ISTEN ELKEZDETT *(Folytatás a címlapról)*

halál, és hihetetlen üldözések egész sora leselkedett. S a következő századokban - immár világi hatalmasságok segédletével - tovább terjedt e hit, földrészről földrészre, majd meghódította az "új világot" is. Ahhoz, hogy "meghódítsa" a világot -, az új hit terjesztői gyakran kardot fogtak, háborúkat vívtak, csatákban győztek vagy éppen életükkel fizettek érte. A millennium évében rájuk is emlékezünk, kik a "hódító kereszténység" szolgálatában álltak.

A millennium évében a kétezer éves egyházra is emlékezünk. A betlehemi örömüzenet, majd Jézus földi élete és tanítása, de mindenekelőtt halála és feltámadása, majd a Szentlélek kiteljesedése nyomán gyülekezetek alakultak előbb Kisázsiában, majd a Római Birodalom számos tartományában, hogy végül megalakuljon a Krisztust követők egyháza szerte a világon. Az évfordulón mindazokra is gondolunk, akik e világban társaink a hitben.

A millennium évében - minden előbb felsorolt ünneplés és megemlékezés előtt - a feltámadott és élő Jézus Krisztust ünnepeljük. Róla szól ez a kétezer év, aki nemcsak kiadta a missziói parancsot, hanem velünk is volt minden napon, s ígérete szerint velünk is lesz a világ végezetéig. Őt ünnepeljük hálaadó szívvel, aki személy szerint hozzánk is eljuttatta az evangéliumot. Mert azt akarta és akarja ma is, hogy minden ember üdvözüljön.

***

A magyar millennium évében első királyunk, a később szentté avatott István koronázására emlékezve az európai, keresztény magyar állam megalapításának ezredik évfordulóját ünnepeljük, s mindazt, ami ebből következett. Vele együtt ünnepeljük a magyarság keresztény hitre térésének, gyakorlatilag a magyar egyház megalakulásának ezredik évfordulóját is. A királynak koronát hozó küldöttség azt kérte II. Szilveszter pápától, hogy "*a Pannonia tájain kivirult zsenge kereszténységnek bő áldását elküldje, az esztergomi egyházat aláírásának tekintélyével főegyházzá szentelje, és a többi püspökséget is áldásával erősítse, hogy e tisztességre támaszkodva, amit Isten kegyelméből elkezdett, még keményebbre szilárdítsa.*" A pápa megküldte a koronát, mellyel 1000. december 25-én, vagy 1001. január 1-jén, tehát az évezred fordulóján megtörtént a koronázás - és megszületett Magyarország. Szent István pedig "még keményebbre szilárdította" azt!

Állam és egyház együtt és egyszerre valósultak meg népünk életében, s együtt nyitottak új utat és lehetőséget a magyarság számára. Küldetésünk is formálódott: voltunk Kelet és Nyugat összekötői, a kunok térítői, és voltunk Európa védőbástyája is... Sorsunkban voltak csúcsok - és mélypontok is. E század elejétől pedig, Trianonnal kezdve mintha minden összezavarodott volna. Volt időszak, amikor különböző ideológiák jegyében hol magyarságunkat, hol kereszténységünket igyekeztek feledtetni velünk. Vajon csak "volt" ilyen időszak, vagy - a legapróbb rezdülésekre is érzékennyé vált énünk Radnótit parafrazálva figyelmeztet: - ma is "oly korban élünk itt e földön"...

Pedig a megmaradás útja ma sem lehet más, mint visszatérni a kezdethez, vagyis megmaradni magyarnak és megmaradni kereszténynek. E kettősségben, együtt és egyszerre, a megmaradás igénylése sem nem "magyarkodás", sem pedig "keresztény kurzus", hanem egyszerűen életünk egyedüli forrása és lehetősége!

Kondul a gond

1946 december: zimankós szél húzott el a Jura felől, s némi havat is sepert a városba. Illyés Gyula tartós ösztöndíjjal időzött Svájcban s főleg barátjával, Cs. Szabó Lászlóval járta a genfi utcákat, kávéházakat, svájci városokat, majd Rómáig és Párizsig kalandoztak. Festők, irodalmárok, szellemi emberek, a magyar bolyongók tágas társasága, akiknek azért is élmény a svájci vendégeskedés, mert Európában otthonos lélekkel a háború szorító esztendei után először juthattak ki a nagyvilágba. Közöttük van Márai Sándor is, aki Naplójában rögzítette Paul Landowski szobra előtt szemlélődését: "Bocskay szobrát és a kassai diétáról készített domborművet nézem az egyetem kertjében, a reformáció emlékművének komor szoborcsoportozatai között; keresem a reliefen ismerős régi kassai arcok lenyomatát..."

"Mi a jó irodalom, ha nem vallomás?" - írta Illyés ezekben a napokban genfi szállodájában, a Válasznak címzett újévi üzenetében. S az írót és az embert együtt jellemzi, ahogyan Márai magányos sétáján közel hajol az emlékműhöz, s az Egészből őt igazán a rész, szülővárosa, Kassa érdekli. Tekinteteket, arcvonásokat keres - a maga álmát illesztgeti, s az elsüllyedt múltat ébreszti jelenné. Személyes, mármár családi kötődések ihletésében látja és láttatja "a legkomorabb európai szoborcsoportozat"-ot. Illyés Gyula barátjával is hosszan az Egészet szemléli. Ahogyan Cs. Szabó László másfél évtized múltán beszámolt róla, Illyés "favágó lépteivel" "Lelépte kétszer a falat", vagyis: a "Százegyvenhármat..." - ahogyan a vers indításában tárgyszerűen, statisztikai pontossággal tudósít róla. Majd látószögéről is értesülünk: hátrál, hogy az optikát tágítsa, s ne egyenként, hanem egészében lássa és számbavegye a protestantizmus harcosait, akár egy hadi alakulatot.

Illyés Gyula versének alapozottsága ez a "hűs tárgyilagosság", ám monumentálissá attól emelkedik, hogy a szobrok mögött megelevenedik a múlt, a véres történelem. A hitviták öldöklő kora. S ebben a vallásháborúkat vizionáló látomásban, amely a közeli világ-pokol rettenetét is asszociálja, a költő páratlan bravúrja, ahogyan a drámai gondolatot újra és újra a megértés és a megbékélés példájával oldja. Írhatna otthonát, szülőföldjét, ám következetes tárgyilagosságának megerősítő jegyeként "az én hazám" formulában hivatkozik: a keresztes és a kakasos toronyból kivonuló emberek már közös dolgaikról váltanak szót. Majd Az ember tragédiájára utaló, egy betű különbséget is a mártíriumig vállaló keresztyén-keresztény háborúskodást, a maga hovatartozandóságával oldja békévé: "a mindig úrhitű tolnai pásztor / s a csupa-dac sárréti prédikátor" egyszerre szól belőle. S így hiteles és a legmélyebb drámára utaló a költő kérdése: fegyver, kín, vér, áldozat, vagyis harc nél-

Hogy "ezeréves magyar kereszténységünk" ne csak ünnepi szólam, hanem ma és a jövőben is megélhető valóság legyen.

***

Mit szólhatunk az ezeréves ünneplés kapcsán mi, magyar protestánsok, amikor köztudott, hogy nem egészen 500 évvel ezelőtt "születtünk meg" s jöttek létre egyházaink? Tény, hogy az ezredévet ünneplőknél jóval "fiatalabbak" vagyunk. De a mi gyökereinkhez is hozzátartozik mindaz, amiről előbb szó volt, s nemcsak közös múltunkat vállaljuk, hanem azt is, ami előttünk van: közös jövőnket! Ezért együtt adunk hálát népünkkel a magyar kereszténység kezdeteiért, és együtt köszönjük meg a kétezer esztendővel ezelőtt elindult krisztusi egyház és hit születését.

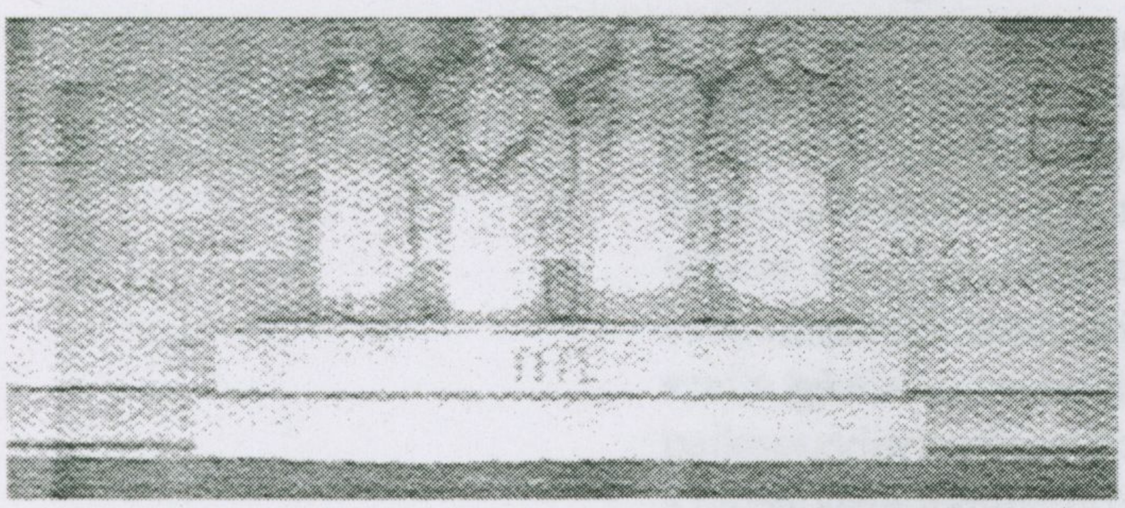
Ünneprontásnak tűnik az, ha most reformátor elődeinkkel együtt bennünk is megszólal az újat akaró lelkület, s ezt mondatja velünk: a reformációra mindig szükség van!? Mert az ünneplés csak akkor lehet igaz, ha a múltra nézve nem felejtünk, s ha nem mindent úgy folytatunk, ahogyan volt, vagy ahogyan egykor abbahagyatták velünk. Nem feledhetjük, hogy népünket akkor érintette meg leginkább és legmélyebben az evangélium, amikor az ország végveszélybe került, s népünk ekkor lett igazán fogékony a "magyar igékre". Nemzeti szolgálat és életmentés volt a reformáció a magyarság életében, még akkor is, ha ezt nem mindenki látta és látja így! Vajon szükséges-e újból végveszélyben lennünk, hogy eltompult hallásunk újból fogékony legyen a magyar igékre?

A millennium, a magyar millennium évében élni, kétezer és ezer esztendőt ünnepelni nagy kiváltság. A millennium évéből tovább lépni, kétezer és ezer esztendőt folytatni viszont nagy feladat, mely elkötelezettséget kíván: megmaradni szívből és őszintén magyarnak, és megmaradni szívből és őszintén Krisztusban hívő kereszténynek is. Az egyik történelmi küldetés, a másik az örökkévalóságba való elhivatás. De mert mindkettő együtt és egyszerre Istentől kapott ajándék és feladat, nem "kettősség", hanem egység és teljesség. Ez a kettő együtt és egyszerre nyithat csak utat a jövő századba, s egyúttal egy újabb ezredévbe lépő magyarságunk számára!

Hogyan tekintsünk hát ma első királyunkra, az ezeréves Szent István-i Magyarország kicsire zsugorodott határaira, a galád módon elszakított területekre, csupán az elmúlt nyolcvan vagy negyven év megpróbáltatásaira, úton-útfélen megtizedelt magyarságunkra? Magunkat sanyargatva, elődeinket elátkozva, Istentől elfordulva? Nem.

Tíz évszázad összes csapásait túlélt nemzet mai tagjaiként - otthon élőn vagy a nagyvilágba szórtan - Isten iránti hálával Vörösmartyval együtt nem csak mondjuk, hanem jövőbe nézőn hisszük is: "megfogyva bár, de törve nem, él nemzet e hazán!"

Molnár-Veress Pál

Genf. A Reformáció emlékművének központi szoboralakjai.

---

kül diadalra jutott volna-e az ügy, a reformáció? Nincs visszafelé út - mondja Illyés; Márai Sándor Európa elrablása című naplójában írta erre utalóan: "Borzalmas volt, amit akartak, de morális erővel és minden következményével akarták." A történelmi igazság és a genfi emlékmű esztétikai-kompozíciós összefüggését vizsgálva Cs. Szabó László a versre utalóan, évtizedekkel később az Európai Protestáns Magyar Szabadegyetem 1979-es bécsi konferenciáján jegyezte meg: a világ súlyos kérdéseit a kard és a buzogány dönti el. S az emlékmű központi alakjai: Kálvin, Farel, Knox és Béza, a prédikátorok; s akik kezében fegyver van, azok a mellékalakok. De fordítva áll a történelmi igazság. A reformációt is a kard segítette diadalra, sőt visszza is éltek vele, amelyet Sütő András remekmívű drámájában, a Csillag a máglyán-ban is oly árnyaltan megmutatott.

De Illyés Gyula hatalmas víziójában a legfontosabb gondolathoz futtatja fel a verset: "Hiszed, hogy volna olyan-amilyen magyarság, ha nincs - Kálvin? / Nem hiszem." Illyés Gyula életművének elkövetkezendő évtizedeiben a megmaradás gyötrelmeinek közepette és a zsarnokság szorításában egyik központi tétele lett a "csupa-dac" protestáns magatartás, amely véres harcok és áldozatok ellenére a Biblia fordításaival, Szenczi Molnár Albert zsoltáraival megteremtette az anyanyelvet és megalapozta a nemzeti kultúrát - életbemaradásunk fundamentális cselekedeteként. A szellem diadalmas vigaszát üzeni a költő nagy genfi látomásával. Sugallván: a tegnapi máglya-halált és gálya-szenvedést a mai szóértés válthatja csak meg. S a drámát néhány hét múlva Illyésnek a legsúlyosabb hétköznapiságában kellett megélnie: Genfből író-barátjával Párizsba vezetett az útja, s 1947. február 10-én jelen volt a békediktátum aláírásánál. Minthogy kötetben csak 1956-ban jelenhetett meg először hatalmas költeménye, így neki, a költőnek lehetett maga-vígasz és erősítés a rettenet mindennapjaiban.

Kálvin és Bocskay; Béza és Szenczi Molnár: a reformáció egyetemlegességében így vagyunk sajátosan magyarok. Mert az emberiség előtt van az ember, akinek nemzetközi mivoltát megelőzi magyar hovatartozandósága. Hívő lelkipásztor ezt soha el nem feledheti. Ami nemcsak tegnapi és történelmi hivatkozást jelent, hanem mai és mindennap meg- és újraélt, Istenhez ragaszkodó, megszenvedett sorskérdésünk is.

Hajnali virradat. Atlantisz mélyéből szól a harang. A pórázról elszabadult "magánszorgalmú kutyák" lankadatlanul csaholnak. És szól a harang és kondul a Gond: Beregszásztól Érmindszenten, Marosvásárhelyen át Amerikáig és Sárospataktól Pápán át Szentlászlóig és tovább. Zengeti vigaszát a költő.

Rendületlenül húzd a kötelet, Hallhatatlan Harangozónk: ILLYÉS GYULA!

Ablonczy László
(Református Lapja 2000. július 2.)

VÖRÖSMARTY ÉVE

ZALÁN FUTÁSA

Vörösmarty első nagy vállalkozása, mëly őt huszonöt éves korában ëgy csapásra „nemzeti költő" rangjára emelte, a honfoglalásról költött hatalmas ëposza volt, a **Zalán futása**. Ajándékul szánta ezt a tíz énëkből álló, másfélszáz oldalt mëghaladó költeményt nemzetének, buzdításul is, hogy az ősök példájával serkentse nagy tëttëkre kora magyarját, elsősorban persze a hon „tëhetősb fiait", a főurakat, akikre Széchenyi nemzetébresztő programja is irányult. Vörösmarty előtt mások is, Csokonai például, mëgpróbálkozott, hogy Homérosz és Vërgilius példájára hőskölteménnyel örökítse mëg Árpád nagy művét. A költőknek persze nëm a történeti hűség volt a fontos, hisz még a történészëk vitája sëm ült el, milyen volt valójában a honfoglalás. Ám mindën jel arra mutat, hogy korántsëm volt az a vërës csaták sorozata utáni diadalmas bevonulás, aminek a hírës Fëszty-körkép és Anonymus krónikája ábrázolja. Valószínűbb, hogy Álmos és Árpád magyarjai nëm jószántukból kerekëdtek föl Ëtëlközből új hazát keresni, hanëm a népvándorlás ëgy újabb keleti hullámától kényszërítve, alighanëm besenyő támadás nyomására. Szóval inkább menekültekként érkëztek, mint hódítókként, és szërëncséjükre nëm találtak komolyabb ellenállásra, mivel a Kárpátmedëncében akkor „hatalmi vákuum" volt. Ëgy ilyen prózai honfoglalást azonban mëgénëkëlni sëm érdëmës, ha a költő célja nemzete ébresztése az „ősi dicsőség" impozáns tablóinak fëlvázolásával. Idézzük az ëposz gyönyörű kezdősorait, amëlyekben Vörösmarty éppen ezt vallja céljának:

Régi dicsőségünk, hol késël az éji homályban?
Századok ültenek el, s të alattok mélyen enyésző
fénnyel jársz ëgyedül. Rajtad sűrű fëllegëk és a
bús feledékënység koszorútlan alakja lebëgnek.
Hol vagyon, aki merész ajakát hadi dalnak eresztvén
a riadó vak mélységët fölverje szavával,
s késő század után méltán láttassa vezérlő
Párducos Árpádot s hadrontó népe hatalmát?
Hol vagyon? Ezëren némán fordulnak el; álom
öldösi szíveiket, s velök alszik az ősi dicsőség.
A tëhetetlen kor jött el, puhaságra sërényebb
gyermëkëk álltak elő az erősebb jámbor apáktól.
Engëm is a nyugalom napján ily év hoza fényre,
már késő unokát, ki előbb a lányka mulandó
szépségén függtem gondatlan gyermëki szëmmel,
s rajta veszëtt örömem dalait panaszosra cserélvén
hasztalanul eget és földet kérlelve betölték.
Mégis az ifjúság háborgó napjai múlván
biztos erőt érzëk: kebelemben nagyra kelendő
képzeletëk villannak mëg diadalmas Ügekről
s a deli Álmosról s Álmosnak büszke fiáról.
Párducos Árpádról… Óh hon! mëghallasz-ë engëm,
s nagyra törő tëhetősb fiaid hallgatnak-ë szómra?
Mëgjön az éj, szomorún feketëdnek az ormok, az élet
elnyugszik, s a fél föld lësz nyoszolyája; de engëm
fölver az elmúlt szép tëttëknek gondja. Dërëngő
lëlkëm előtt lobogós kopiák és kardok acéli
szegdelik a levegőt; villog, dörög a hadi környék.
Látom: elől kacagányos apák s heves ifjú leventék
száguldó lovakon mint törnek halni vagy ölni;
zászlódat látom, Bulcsú, s szëmëm árja mëgindul…

Méltán csodálhatja a mai olvasó is Vörösmarty hëxamétëreinek természetës, lágy ömlését kevéssel a nyelvújítás merész műtétje után, amikor félájultan hevert még a páciens Csipkerózsika, a magyar nyelv. Vörösmartytól kapta mëg a királyfi ébresztő csókját: a művi nyelvből általa lett Petőfi és Arany költészetének hajlékony eszköze.

Hölgy-olvasóira is gondol azonban a szépnëm barátja: a töméntelen kardcsattogás, vérës viadal közé, mint nagy példaképei, Homérosz, Vërgilius, Tasso, Zrínyi, elbűvölő természetlëírásokat, még elbűvölőbb szerelmes lëányokat, csacsogó gyermëkëket iktat. Maga is jobban érzi magát ebben a szëlídebb környezetben; saját szíve vonzalmának is kifejezést adhat, mëgénëkëlheti Përczël Ëtëlka iránti édësbús, reménytelen szerelmét, mëlyre az Előhangban is utal: „…a lányka mulandó szépségén függtem gondatlan gyermëki szëmmel." A szëgény házitanító csak titkon imádhatta az előkelő úricsalád kisasszonyát, Përczël Mórnak, a szabadságharc majdani tábornokának testvérnénjét. Ëtëlkát „deli Hajnának" hívják az ëposzban; ő sëm a „délszaki tündér" halovány ködalakjába szerelmes, hanëm bajnok Etébe, a legdaliásabb magyar hősbe.

Mënt a szép hajú lány, kebelében víve szerelmét,
mint viszi nyögve vadász dárdáját a sebës őzfi.
Hajló fényében ragyogott már a lëfutó nap,
mindën fűszálon gyönyör és báj lënge, de Hajna
mind csak Etét keresé, földet s eget űzve szëmével,
s ég, föld szívének Ete nélkül nëm vala këllő.
Mëg në sebëzzétëk könnyű kis lábait, átkos
tüskék s rút kórók; ti hajoljatok, ifjú virágok
s gyënge füvek, deli Hajna piros talpának alája.

A Bodrog partjára érve a szép lëány kedvet kap a fürdésre a nyári hőségben. Amit Ady verse szërint a huncut Csokonai tëtt a valóságban („mëgleste a fürdőző lányokat"), azt tëszi most ez a másik Mihály képzeletben, minthacsak ëgy Zorn-fëstményt látnánk:

Eközben lëveté lágyan szőtt lepleit, ijját
s messze kitűnt delin és pusztán a déli sugárként.
Hogy csëndes Bodrogba lëszállt, még gömbölyű térde
látszék a habból, mëly azt fodorodva keríté,
s hajnalként futa gyors pirulás deli teste fehérén;
szálla tovább, s már a hullám tele combjait éré,
pajkosan ellebëgëtt hajló ágyéka körül is,
s mosta sugár dërëkát. Ekkor mëghajla kezével
a deli lány, s szép kis tenyerét lëmerítve szëlíden,
a siető habokat képére, nyakára locsolta.
Mëgbomlott haja, és szabados fürtökben oszolt el
tündöklő vállán, karján és a kerek emlőn,
mëly mint ëgy fakadó bimbó kipirúla középëtt.

Fürdés közben lepi më̈g a szép lëányt a „Hajnal szép gyermëke", a délszaki tündér, költőnk altërëgója. Ködherceg ugyan a vérbő hősök mellett, de bűvös sípjának, a költészetnek erejével më̈g tudja állítani, hacsak ëgy pillanatra is, a menekülőt.

Már közel ért, szëme csillámló vala, képe mosolygó,
fél víg, fél szomorú, mint a hold éjjeli képe;
de piros és këllő, s már nëm bírhatva szerelmét,
nyájasan átölelé az előtte szëmérmësen állót,
s rózsás szűz ajakán mëgcsattant isteni ajka.
Szíve gyönyörködvén a rég keresëttben, örömmel
és boldogsággal tele volt, de remëgve kifejlék
karjaiból deli Hajna s futott. A délszaki tündér
gyëngén visszavoná, s édës-bús hangon imígy szólt:
„Hajna të futsz, óh Hajna, kiért elhagytam az ékës
hajlékot dél fényës egén…!"

Csodáljuk më̈g a gyönyörű sóhajos alliterációkat, a „ha"- kezdetű szavak játékát e panaszban.

Szente Imre

A korai keresztyénség gnosztikus eszmeáramlata

a Nag Hammadiban talált iratok tükrében

A görög gnózis szó jelentése tudás, vizsgálat, kutatás, nyomozás, megismerés. Vallási, történelem-tudományi értelemben a korai keresztyénség keleti vallási és görög mitológiai elemekkel keveredett misztikus vállásfilozófiai áramlatát jelölik e szóval. Tágabb értelemben azonban a C. G. Jung által megfogalmazott őstudást is magába foglalja, amely az emberiség fejlődése során időről időre megjelent, majd feledésbe merült. Ez az igen gazdag és változatos vallásfilozófiai eszmeáramlat tehát a keresztyénségen kívül és attól függetlenül keletkezett. Eszméi megtalálhatók a görög mitológiában és filozófiában, a judaizmusban, a nyugat-sémita vallási szertartásokban, éppúgy, mint a perzsa világszemléletben, a hinduizmusban és a buddhizmusban.

Azok az eszmék, amelyeket ma gnoszticizmus gyűjtőnévvel jelölünk, Jézus születése körül és az azt követő első évszázadokban indultak virágzásnak Mezopotámiában és Szíriában, ahol több kultúra és vallás találkozott és keveredett, így pl. a perzsa (testben való) mennybemenetel gondolata, a buddhista világszemlélet, a nyugat-sémita, a zsidó és a görög bölcselet és a babiloni csillagjóslás. Gnosztikus eszmék uralják az elkeszaiták vallását (Elkeszait követői Kr.u. 1. század) és a babiloni Maniról (Kr.u. 216-276) elnevezett manicheizmust is.

A gnoszticizmus tehát sem nem vallás, sem nem valami egységes bölcseleti irányzat. Lényegét tekintve egy különleges misztikus szellemi tudás Istenről, az ember eredetéről és életének céljáról. Ezt a tudást - állításuk szerint - a gnosztikusok Istentől kapták. Tanításuk zöme dualisztikus, de bővelkedik monisztikus írásokban is. Ez utóbbira példa Hermész Triszmegisztos Tabula Smaragdinája, vagy a Poimandrész (A Jó Pásztor) c. írása, amelyban így fogalmaz: "Nem kell megnyilvánulnia, mert örökkévaló... De amennyiben Ő Egy, nem készült és nem is keletkezett, hanem láthatatlan és meg nem nyilvánuló... Minden dolgot láthatóvá téve megjelenik mindegyikben és mindegyik által, így Mindennek Lényege Egy."

A monisztikus tanításokkal ellentétben, a dualizmus szerint létezik egy szellemi vagy lelki valóság, egy legfelsőbb Istenség (aki maga is része ennek a szellemi világnak) és az ezzel éles ellentétben álló földi, illetve anyagi világ, amely alapjában hibás. Ez a földi világ azért rossz, mert az embert megtéveszti és figyelmét eltereli a szellemi Valóságról. Minden emberben jelen van az égi eredetű szellemi elem. Ez az ember igazi énje. Ez a halhatatlan lényeg az emberben az anyag (test) fogságában van. Az emberi élet célja, hogy megszabadulva az anyag bilincseitől, visszatérjen eredetéhez és újra egyesüljön Istennel. A megszabadulás előfeltétele, hogy az ember ismerje meg (gnózis) saját helyzetét és azt a szellemi valóságot, amiből származik. Az embert, aki még nem jutott erre a megszabadító tudásra, a gnosztikusok úgy írják le mint alvót, vagy részeget, aki amikor eléri a "kiáltó szó" vagy "levél", ráébred helyzetére.

A keresztyén gnosztikusok előtt nem volt kétséges, hogy ez a "kiáltó szó" maga Krisztus, aki Jézusban azért jön a földre, hogy megmutassa a szellemi megvilágosodás útját. A gnosztikus keresztyének a gnózis alatt nem valami racionális tudást értettek, hanem egy ösztönös megérzés alapján, a dolgok mélyére való látást. Az irodalmi Nobel-díjas (1927) Henri Bergson francia filozófus megfogalmazása szerint a gnózis "a belső szemlélet különleges képessége, az ihletettség, amelynek révén a tudatnak minden értelmi, logikai működése nélkül, hirtelen, mintegy ráeszmélve ismerhető fel az igazság." Theodotus, Kis-Azsiában Kr.u. 140-160 körül azt írja, hogy a gnoszticizmus ismeri a választ a lét minden nagy kérdésére. Arra, hogy "kik voltunk, vagyunk és leszünk, honnan jöttünk, mi a születés és mi az újraszületés." Szerinte "a gnózis titka az, hogy aki önmaga igazi lényegét megismeri, az ismeri Istent". Lényegében ezt mondja Jézus is az Egyiptomban 1897-ben talált Oxyrhynchus nevű papirusz görög nyelvű szövege szerint is: "Isten országa bennetek van; és aki megismeri önmagát, megtalálja azt. És amikor megtaláltátok, tudni fogjátok, hogy a mindenható Atya fiai vagytok, és tudni fogjátok, hogy ti az Atyában vagytok, és hogy az Atya bennetek van."

Ezzel szemben az ortodox zsidó és a kanonikus keresztyén tanítások szerint az emberiség és a Teremtő között mély szakadék tátong. (Kanonikus alatt - ami a görög kánon szóból ered, és szabályt, törvényt, zsinormértéket jelent - az egyházi szóhasználatban azokat az írásokat és dogmákat értik, amelyeket irányadónak nyilvánítottak. Így a judaizmusban a Tóra, a keresztyénségben a Biblia, a mohamedánoknál a Korán). Az ortodox keresztyénség hite szerint Jézus Isten egyszülött fia és istenségénél fogva örökre elkülönül az emberiségtől, amelyhez azért jött, hogy megváltsa. Ezzel ellentétben - a Nag Hammadiban talált -

Tamás Evangéliumában Jézus azt mondja Tamásnak, hogy mindketten ugyanabból a forrásból vannak. "Én nem vagyok a te mestered, mert te ittál abból a forrásból, amelyet neked készítettem... Aki az én számból iszik, olyan lesz mint én. Én ő leszek és számára minden rejtett dolog nyilvánvalóvá válik."

Mindezek után nem csoda, hogy a hatalomra kerülő, papi hierarchiára épülő ortodox keresztyénség mindent elkövetett, hogy ezeket az eretnek tanításokat kiirtsa.

A Nag Hammadiban talált iratok előtt a keresztyén gnoszticizmusról igen hiányos ismereteink voltak, elsősorban azért, mert Nagy Konstantin római császár (kb. 285-337) segítségével az "ortodox" egyház az általa eretneknek bélyegzett gnosztikusokkal és könyveikkel alaposan elbánt, olyannyira, hogy a Nag Hammadiban talált iratok felfedezéséig (1945) a keresztyén gnoszticizmusról majdnem kizárólag azokból a forrásokból volt tudomásunk, amelyekben az egyházatyák a gnosztikusokat "idézik", azok eretnekségét bizonygatva. Az idézetek pontosságát azonban éppúgy, mint általában a győztesek adatait a legyőzöttekről, tanácsos óvatosan kezelni.

Az efézusi zsinat. Simeon Axenti freskója (1513).
A képen a császár látható, amint a zsinaton (431) száműzi az eretnekeket.
(A keresztény világ atlasza. Helikon kiadó, Bp. 1990.)

Az iratok felfedezésének története hasonlít a qumráni tekercsek történetéhez. Nag Hammadiban is véletlenül talált rá egy arab földműves (Muhammad Ali al-Samman) a Djabal al-Tarif hegyen, egy közel egy méter magas, bitumennel lezárt cserépedényben. Arra gondolva, hogy arany lehet benne, összetörte azt. Ekkor kerültek elő a bőrbe kötött papirusz könyvek. Ezeket Ali otthon a szalma közé dugta. Anyja néhányat tűzgyújtásra el is használt. Kevéssel ezután Muhammad Ali testvéreivel vérbosszút állt valakin, és félt, hogy a könyveket a rendőrség megtalálja, ezért azokat elvitte a falu kopt papjához. Így látta meg ezeket a pap sógora, aki vándortanítóként angolt és történelmet tanított a kopt egyház iskoláiban. Az egyik könyvet Kairóban megmutatta egy kopt orvosnak, akit érdekelt a kopt nyelv. Ez az orvos értesítette az egyiptomi hatóságokat, akik lefoglalták azt. Időközben a könyvek nagy részét egy csavargó szerezte meg Ali anyjától, és ő adta el Kairóban. A hatóság hamar a könyvek nyomára bukkant. Egy kódexet megvettek, és tíz és egy fél könyvet lefoglaltak. Ezeket a kairói Kopt Múzeumban helyezték el. A tizenharmadik könyv nagy részét azonban kicsempészték Amerikába. Ennek egy kivonata került Gilles Quispelnek, az utrechti egyetem professzorának kezébe, aki rábeszélte a zürichi Jung-alapítványt, hogy vegyék meg a kéziratot. Mivel a könyvből néhány oldal hiányzott, ezek felkutatására 1955-ben Egyiptomba ment. A Kopt Múzeumból néhány oldalnyi fénymásolatot kikölcsönzött. Mindjárt az első oldal megfejtése után, amely szerint "Ezek az élő Jézus beszédei, amelyeket az ikertestvér Júdás Tamás jegyzett le", minden kétsége eloszlott a könyv mibenlétéről. Quispel ismerte ugyanis a Tamás Evangéliuma görög nyelven fennmaradt töredékeinek szövegét. Eszerint ugyanarról az evangéliumról volt szó.

A kutatókban az új teljes szöveg egy sereg új kérdést vetett fel. Lehetséges lenne, hogy Jézusnak volt egy ikertestvére is? Lehetséges-e, hogy Jézus szavainak eredeti forráson alapuló tudósításáról van szó? Quispel észrevette, hogy a Tamás Evangéliuma Jézusnak több olyan tanítását tartalmazza, amelyek az Újszövetségben is benne vannak, más tanítások viszont hiányoznak az eddig ismert keresztyén hagyományokból. A Fülöp Evangéliumában is Jézusnak nyolc olyan mondása van, amelyek hiányoznak a kanonikus evangéliumokból. Tamás Evangéliuma csak egyike volt annak az 52 szövegnek, amelyet Nag Hammadiban találtak. Feltűnő, hogy ezekben egy szó sem esik a "szeplőtelen fogantatás"-ról, sem a Jézus születése körüli csodákról. Mintha nem tartották volna fontosnak, vagy mert ezek később kerültek a kanonikus evangéliumokba?

A Nag Hammadiban talált írások Kr. u. 340 - 400 körül készített kopt nyelvű másolatok. (A kopt írás az egyiptomi köznyelv görög betűkkel való átírása, amely új írásjeleket is tartalmaz). Az eredeti görög szövegek (ez volt az Újszövetség nyelve is) keletkezésének idejét nem lehet ilyen biztonsággal meghatározni. Egyrészük semmiképpen sem lehet későbbi, mint Kr. u. 120-150. Helmut

Koester, a Harvard-egyetem professzora Tamás Evangéliumának keletkezését Kr. u. 50-100-ra teszi. Az iratok egy része tehát olyanoktól származik, akik együtt jártak Jézussal. Tamáson kívül magdalai Mária is.

Miért ásták el a könyveket? Úgy tűnik, hogy a gnosztikus írások elásása a végét jelentette annak a küzdelemnek, amely az első évszázadok folyamán eldöntötte a kereszténység kialakulásának irányát. Amint fennebb láttuk, a Nag Hammadiban megtalált és ehhez hasonló írásokat az ortodox keresztyének eretneknek nyilvánították. Irenaeus, a lyoni gyülekezet vezetője, már a 180-as évek körül egy ötrészes könyvet írt, amelyben a gnosztikusok tanításait kritizálja és eretnekségüket bizonygatja. Ötven évvel később Róma püspöke, Hippolytus hasonló könyvet ír az eretnekség leleplezésére. A 300-as években aztán Konstantin császár rendőrsége és katonasága, amely eddig a keresztyéneket üldözte, a püspökök rendelkezésére állt. Minden gnosztikus írást elégettek, és szigorúan büntették azokat, akiknél ilyeneket találtak. Ekkor rejthették el - minden valószínűség szerint a közeli Pachomius-kolostor szerzetesei - ezeket a tiltott, de számukra annyira fontos írásokat.

Kopt szerzetes. (Dombormű, 6-7. század.)

Az írások megtalálása után 36 évig (1945-1981/82) kellett várni azok angol nyelvű közzétételéig. A közzététel akadálya részben politikai, részben jogi (bírósági eljárások), de főleg tudományos féltékenység volt, hogy "ki legyen az első". Végülis az UNESCO avatkozott be, kérve, hogy fénymásolat formájában tegyék lehetővé a tudományos feldolgozást. Érdemes megjegyezni, hogy 1961-ben Torgny Säve-Söderbergh svéd egyiptológus levélben kérte az UNESCO közbenjárását. Még ezután is tíz évet kellett várni az első kötet fénymásolatának közzétételére. Ezt követte 1972 és 1977 között további kilenc. Az első teljes angol nyelvű fordítást pedig 1980-ban adták ki (magyar vagy svéd fordítás egyelőre nincs), lehetővé téve, hogy a nagyközönség is megismerhesse a gnosztikus evangéliumokat. Olvasását melegen ajánlom, nem csupán azért, mert ezek igen érdekes kiegészítő dokumentumai az Újszövetség írásainak, nem is azért az élményért, amit Jézus emberközelből való megismerése nyújt, hanem elsősorban azért, mert korunkban nagy szükség van a gnózisra.

Ványky Farkas

A Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsa Elnökségének nyilatkozata

A Római Katolikus Egyház Hittani Kongregációja szeptember 5-én tette közzé a Vatikánban a Dominus Iesus kezdetű dokumentumot, amelyet sokféle értetlenség és megütközés fogadott, különösen a protestáns egyházak körében.

Egyetértünk a dokumentummal abban, hogy a mai vallási és filozófiai pluralizmus világában fontos meghúzni azokat a határokat, melyek átlépése nem egyeztethető össze a keresztény hittel. Ugyanakkor sajnálatosnak tartjuk, hogy a nyilatkozatban hangsúlyozottan megjelent több olyan gondolat - mint "Krisztus egyetlen egyházat alapított, és ez az egyetlen egyház a katolikus egyházban, élén a Péter-utód pápával és a vele egységben lévő püspökökkel áll fenn és létezik" -, melyek a Római Katolikus Egyháznak az utóbbi években gyakorolt ökumenikus elkötelezettségét és más keresztény felekezetekkel folytatott dialógusának hitelességét kétségessé teszik. A nyilatkozat értelmében más egyházak és egyházi közösségek csak annyiban tekinthetők egyházaknak, amilyen mértékben követik a katolikus egyház által meghatározott igazságokat (az apostoli folytonosság, a püspökség és az eucharisztia helyes értelmezése).

Különösen aggodalomra okot adónak tartjuk a dokumentum záradékát, mely szerint II. János Pál pápa "biztos tudással és apostoli tekintélyével" érvényesítette és megerősítette a Kongregáció közgyűlése által elfogadott nyilatkozatot és ezzel aláhúzta a tanítás definitív és kötelező erejét.

A sokak által az "ökumenizmus századának" nevezett 20. század végén mindezek ellenére az a reménységünk, hogy ez a dokumentum nem jelenti az ökumenikus párbeszéd és együttműködés végét. Az eddig elért eredményekre tekintve és az utóbbi időben a Magyar Katolikus Egyházzal elmélyült testvéri együttműködésre nézve abban bízunk, hogy folytatódni fognak az egymás jobb megismerésére és megbecsülésére irányuló törekvések. Az elmúlt évek hazai ökumenikus rendezvényeinek légköre és a krisztusi szeretetről való közös bizonyságtétel megtapasztalt öröme adjon további lendületet az egyházaink közötti további párbeszédhez és közeledéshez. Javasoljuk, hogy a dokumentumot a magyarországi történelmi egyházak illetékes képviselői a közeli jövőben közösen tanulmányozzák.

Budapest, 2000. szeptember 14.

A SZIVÁRVÁNY SZÍNEI

Talán többen emlékeznek még Veress Zoltánnak az Új Kéve 1998 decemberi (VI. évf. 5.) számában megjelent *Keresztény testvéreim, unitáriusok* kezdetű írására, melyben a szerző *Szalai András: Más Jézus, más lélek, más evangélium* című könyvében tett azon megállapítására reagált, miszerint az unitáriusok "nem keresztények". Veress Zoltán írását lapunkból átvette a budapesti *Unitárius Élet*, majd a Kölnben megjelenő *Protestáns Híradó* is. Ez utóbbi került dr. Ritoók Pál, a Magyar Református Presbiteri Szövetség főtitkárának kezébe, aki a cikk kapcsán a kölni szerkesztőségnek olvasói levelet küldött, s ebben többek között ezt írja: "... ez az írás illusztráció arra nézve, hogy milyen szemlélet szivárog be (?) a nyugati protestantizmusba és azon belül a magyar protestánsok közé... Ez jelzés kell hogy legyen minden református keresztyénnek határon innen és túl: a szinkretizmus valós veszély." A kölni szerkesztő (válaszlevél megírásának kérésével) megküldte azt az érintett cikk szerzőjének, Veress Zoltánnak, továbbá az Unitárius Egyház vezetőségének és a nyugati diaszpórában élő magyar reformátusokat összefogó tetőszervezet, a Nyugat-Európai Református Lelkigondozó Szolgálat (NYEMRLSZ) titkárságának is. A Protestáns Híradó 2000. szeptember-októberi száma *dr. Ritoók Pál: Gondolatok Veress Zoltánnak az unitarizmussal kapcsolatos írásáról* című olvasói levele mellett közli *Veress Zoltán: Levél dr. Ritoók Pálnak* című válaszlevelét, *Andrási György: Ritoók Pál levelére*, végül *Varga Pál: Egy az Isten* című írását.

Tekintettel arra, hogy ez utóbbi írás az, melynek szerzője egy a mieinkhez hasonló, nyugati diaszpórában élő magyar protestáns gyülekezet lelkésze - s álláspontja a mi álláspontunkkal is megegyező -, az alábbiakban ezt az írást teljes terjedelmében közöljük.

Atosfalva (Hármasfalu része). Az unitárius templom tornya.
(Szacsvay Imre fotója az Erdélyi utakon c. kötetből.)

Egy az Isten

Ezt a felírást olvassa a külföldi látogató sok erdélyi unitárius templom tornyán vagy főbejárata fölött. Ez az unitáriusok "jelszava". (Mellékelt képünkön az atosfalvi unitárius templom tornyának felirata ez: "Állj meg úton járó, ki itt alá s fel jársz! Munkádért áldást mindenben Istentől várj. Nézd meg, ezen torony helységünk díszére épült az EGY ISTEN hív tiszteletére. 1798. Újíttatott 1891 és 1956."

Gyülekezetünkben - amely egy nyugat-európai gyülekezet - a protestantizmus több ága, "felekezete" van jelen, egyháztagjaink a "régi hazában" különböző felekezetek tagjai voltak. Mi tiszteljük hitüket és meggyőződésüket, és nem kívánjuk őket "áttéríteni" vagy "misszionálni"! Kis gyülekezetünk a "protestáns" megnevezést éppen ezért

vette fel - immár húsz esztendeje -, és ebben nem talált senki semmi kivetnivalót, és soha nem is gondoltunk arra, hogy valakit "kivessünk" sorainkból, mert ő nem református vagy nem evangélikus...

Tehet-e arról valaki, hogy őt gyerekkorában unitáriusnak, evangélikusnak vagy reformátusnak keresztelték? (A katolikus testvérekről itt tudatosan nem szólok, mert most a "protestáns" fogalmat szeretném elemezni!)

Nyilván nem tehet senki arról, hogy szülei melyik templomban kereszteltették meg (esetleg később kiléphet ebből az egyházból, ha annak tanításával nem ért egyet).

Tehet-e arról a Nyugatra került unitárius vagy evangélikus, esetleg szabadegyházi magyar, hogy itt, ahol él - szétszórtságban és idegenben - nincs olyan gyülekezet, vagy olyan felekezethez tartozó lelkipásztor, mint az ő "otthoni" gyülekezete, illetve lelkipásztora volt?

Nyilván nem tehet róla, és nincs is más megoldás számára, mint az, hogy abba a magyar - protestáns - gyülekezetbe kapcsolódik be, ahol éppen Isten igéje szól, és ő anyanyelvén imádkozhat, énekelhet, és magyarokkal találkozhat. Én sokkal jobban örvendek annak, ha ebben a szórványhelyzetben egy "nem református" eljön a mi istentiszteletünkre, mint annak a "megkeresztelt reformátusnak", aki itt elfelejti, hogy egy egyházba a keresztség által beletartozik és nem is keresi a kapcsolatot az itteni magyar gyülekezettel!

Annak is örvendek, hogy az Ulm környéki Magyar Protestáns Gyülekezet presbitériumában a három református mellett egy evangélikus és egy unitárius presbiter is van! Az én erdélyi hátterem - a "vallásos türelmesség" otthoni légköre és a kolozsvári "protestáns" teológiai évek kihatása - rám mindig "ökumenikus" (de nem szinkretikus = összekevert, összekeveredett) hatással volt.

Meggyőződésem, hogy nekünk, reformátusoknak nem kell "misszionálnunk" egy unitárius testvért, és hogy érette sem tartozunk Isten előtt több felelősséggel, mint saját felekezetünk tagjaiért! De hogy felelős vagyok minden olyan "protestáns" magyar testvéremért, aki a gyülekezetünkbe kíván tartozni, az bizonyos! Ezért nem utasítok el senkit, aki azt vallja, hogy "egy az Isten", és ha ez a meggyőződése, akkor tiszteletben tartom a hitét. Ettől függetlenül elmondom minden istentiszteletünkön az "Apostoli Hitvallást" - az Atyáról, a Fiúról és a Szentlélekről - és az úrvacsorai és keresztelési kérdéseket is ebben az értelemben teszem fel, de nem kötelezhetek egyetlen istentiszteleten résztvevő tagot sem arra, hogy ugyanezt mondja! Nézzük meg inkább saját "gerendánkat", és ne húzzunk elválasztó határokat a másik testvér "szálkája" miatt! Azt, hogy hol van az "üdvösség", végülis Isten határozza meg, és nem én.

Még egy megjegyzés az unitárius "egy Isten" hithez: A János evangéliuma szerint - és mi igen szeretünk a Szentírásra hivatkozni a "hitvitákban" - az Atyával és a Szentlélekkel Jézus "egységben" van ("Én és az Atya: EGY - ez a szöveg szószerinti fordítása - Jn 10, 30; és ugyanilyen értelemben: Jn 14, 11; 14, 20; 16, 28; 17, 21-22; vagy a Szentlélekről így szól Jézus: "Ő engem fog dicsőíteni, mert az enyémből merít, és azt jelenti ki nektek" - Jn 16, 14; vagy Jn 14, 26 stb). Ezt az EGYSÉGET a "Háromságban" nyilván különbözőképpen lehet magyarázni - és a teológusok ezt ősi idők óta élvezettel tették és teszik is -, s az unitarizmus is a középkori "hitviták" szüleménye.

E cikkemmel nem "hitvitát" akarok indítványozni, hanem nagyonis gyakorlati szemmel nézek a diaszpórában élő magyar protestantizmusra. Nekünk, a nyugati, szétszórtsági helyzetben azon kell fáradoznunk, hogy "lelki otthont" adjunk mindazoknak, akik itt és ma (még) keresik a vallásos élet lehetőségeit egy magyar gyülekezeten belül!

A mi jövőnk egyértelműen ez: összefogni (de nem összekeveredni!), hogy megmaradjunk! És ebben az értelemben jó az, ha minél több gyülekezet hangsúlyozza a maga "protestáns" jellegét, és azon belül egy olyan közösséget alakít ki, amelyben otthon van mind a "református", mind az "unitárius" és valamennyi "protestáns" hívő ember.

Ezért is köszönöm azt a tájékoztatást, amelyet a svédországi "Új Kéve" és a kölni "Protestáns Híradó" az Unitárius Egyházról közölt, mert ez hozzájárult ahhoz, hogy megismerjük egymást.

Meggyőződésem, hogy az unitárius tanítás ismerete nem veszélyezteti sem az én, sem a másik protestáns hitét és meggyőződését, de igenis tágítja látókörét, és megtanítja becsülni a "másik felekezetet".

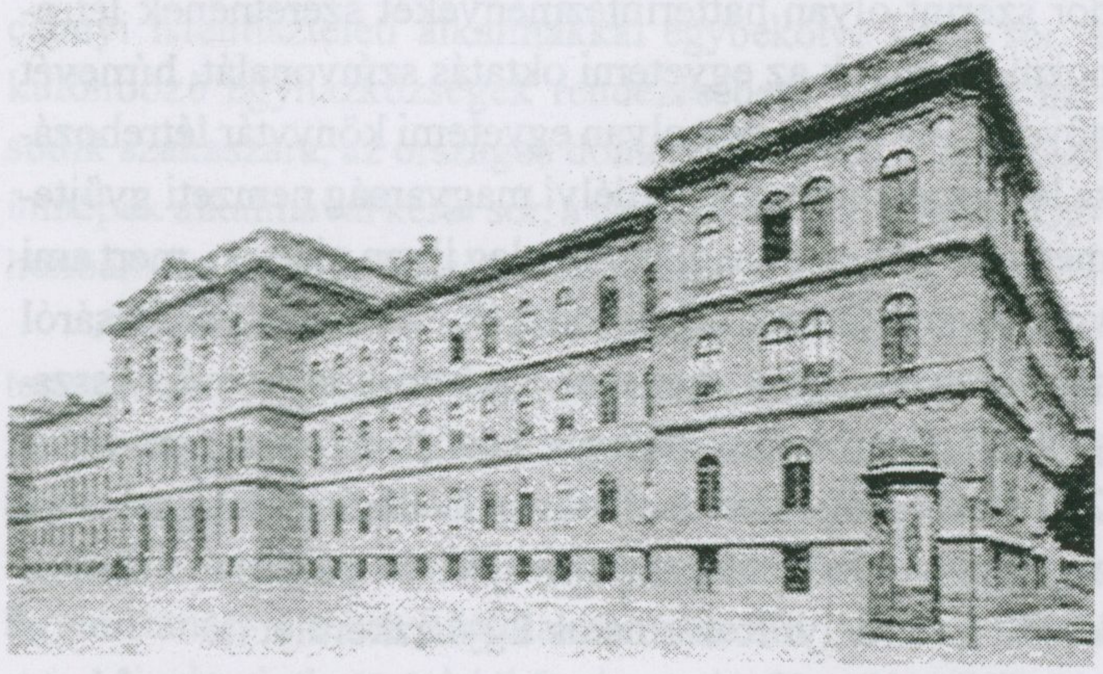
Arra néve, aki "elkülönülni" akar, lehet a "protestáns" megjelölés "negatív" előjelű. Ezzel indokolhatja félelmét attól, hogy elveszíti "identitását". "Protestare" annyit jelent, hogy tiltakozni. Ezt a nevet a középkorban azok kapták, akik az akkori (római katolikus) egyház negatív jelenségei ellen felemelték hangjukat (Husz János, Luther Márton, Kálvin János, Honterus János - hogy csak a hozzánk legközelebb álló külföldi reformátorokat említsem; magyar vonatkozásban pedig: Tinódi Lantos Sebestyén, Szenczi Molnár Albert, Apáczai Csere János, Bocskai István, Dávid Ferenc... és még sokan mások).

Ne féljünk attól, hogy a sok szín együttléte "elszürkíti" hitünket vagy gyülekezetünket - tanuljunk a szivárvány példájából!

Varga Pál
ev. lelkipásztor, Dietenheim, a NYEMRLSZ titkára

Októberi perselypénz egy önálló magyar egyetem javára

Egyházi közösségünk még a tavasz folyamán felkérést kapott arra, hogy lehetőségei szerint támogassa az egyházi kezdeményezésre létesülő erdélyi magyar magánegyetemet. Egyháztanácsunk úgy határozott, hogy a 15 svédországi gyülekezetünkben október folyamán begyűlt perselypénzt teljes egészében erre a célra fordítja. Mivel tagjaink számára nem közömbös, hogy adományaik hova jutnak, helyesnek látjuk vázlatosan ismertetni a megálmodott egyetemet, s ha röviden is, de felvázolni a gondolat megszületésének hátterét, az erdélyi magyarnyelvű egyetemi oktatás mai helyzetét.

A kolozsvári Ferenc József Tudományegyetem központi épülete. (Az Osztrák-Magyar Monarchia. Történelmi dokumentumok c. könyvből. Széchenyi / Nonntal Kiadó, Budapest /Salzburg 1989.)

1872-ben a Magyar Országgyűlés törvénybe iktatta a kolozsvári Ferenc József Tudományegyetem létrehozását, mely az első volt a budapesti mellett. Még abban az évben meghirdettek 42 professzori állást, amelyeket rövid időn belül be is töltöttek. Annak ellenére, hogy akkor egy gazdag ország, prosperáló társadalom, segítőkész kormányzat állt az ügy mellé, mégis 30 évet vett igénybe, míg ezek a professzorok kiépítették saját tanszékeiket, s felépült az egyetem épülete.

A trianoni békediktátum következtében Erdéllyel együtt Kolozsvár is román fennhatóság alá került, a Ferenc József Tudományegyetem - nevet cserélve - román egyetemmé alakult. 1940-ben, amikor Észak-Erdély a második bécsi döntés értelmében Magyarországhoz visszatért, az egyetem ismét magyar lett, majd a második világháború befejeztével, az újabb román megszállás elől azt Szegedre költöztették.

1948 és 1959 között volt egy rövid intermezzo, amikor külső nyomásra - elsősorban a szovjetek által diktált internacionalizmus szellemében - a román politika kényszerű módon beleegyezett abba, hogy az 1944 végén ismét románná tett egyetem mellett létesüljön egy állami magyar felsőoktatási intézmény is, a Bolyai Egyetem. Az első adandó alkalommal azonban - melyre jó ürügyként szolgált az 1956-os magyar forradalom, s következtében a kommunista tábor iránt "hűtlenné vált rebellis magyaroknak tett engedmények" visszavonása - 1959-ben megszüntették a Bolyai Egyetemet, s egybeolvasztották azt a Babes névre keresztelt román egyetemmel, így lett belőle Babes-Bolyai.

Azóta Erdélynek nincs önálló magyar egyeteme.

Az 1989-es változások nyomán újból felcsillant a remény, hogy a román állam visszaállítja az önálló magyar állami egyetemet, a Bolyait. A politikai manőverek immár tíz éve tartó sokasága szertefoszlatta a reményeket. A magyarnyelvű oktatás, ezen belül a magyar egyetem kérdésében ugyanis 1920-tól kezdve mindvégig következetes volt a román politika, függetlenül attól, hogy jobboldali vagy baloldali irányultságú volt: nem akarták ennek létezését. Közismert, hogy az asszimiláció egyik legnagyobb ellenfele az egyetem, az az erős szellemi centrum, amely a társadalom - esetünkben az erdélyi magyar társadalom - számára kiképezhetné az öntudatos értelmiséget. Régi megfigyelés az is, hogy egy nép vagy népcsoport megsemmisítésének első lépcsőfoka a tanítók, tanárok, lelkészek, egyáltalán az értelmiség megsemmisítése, esetleg "csak" elszigetelése, ellehetetlenítése. Itt tartunk ma is.

Az 1989-1999 közötti tíz évben volt időszak, amikor úgy tűnt, hogy az erdélyi magyarság három malomban őröl egyszerre: míg az egyik oldalon a Bolyai Társaság és más szervezetek, közéleti személyiségek a Bolyai Egyetemért harcoltak, a másik oldalon az RMDSZ elfogadta a román kormány javaslatát az úgynevezett multikulturális, magyar-német nyelvű Petőfi-Schiller egyetemre vonatkozólag, s ezzel gyakorlatilag lemondott az eredeti programjában kitűzött célról. Felismerve a román politika packázásait, azt, hogy a felelős politikai tényezők részéről sohasem volt meg a szándék és akarat arra, hogy a kérdés egy önálló állami magyar egyetem létrehozásával megoldódjék, nemkevésbé csalódva a közben koalíciós kormányzatba került RMDSZ egyes vezetőiben, a Király-

hágómelléki Református Egyházkerület - Tőkés László püspök kezdeményezésére - egy harmadik vonalon próbálkozott. Ennek az immár sok éve folyó próbálkozásnak első lépcsőfoka volt a nagyváradi székhelyű Sulyok István főiskola létrejötte, legújabb eredménye pedig az, hogy az időközben módosított tanügyi törvény értelmében magánegyetemként létrejöhet az erdélyi magyarság oly régóta áhított önálló egyeteme.

A leendő magánegyetem életre hívása és működtetése céljából született meg a Sapientia Alapítvány, melyet az erdélyi magyar történelmi egyházak hoztak létre. A tervek szerint az egyetem ennek keretében fog működni. Ez az alapítók és az alapítványt támogató magyar kormány szándéka, amely 2 milliárd forintos támogatást nyújt. Az Alapítvány feladata, hogy a rendelkezésére álló keretet a legcélszerűbben, a leghatékonyabb módon, kizárólag az egyetem javára használja fel. Az egyházak szerepe erkölcsi garanciát jelent - mondja dr. Tonk Sándor, a Sapientia Alapítvány kuratóriumának elnöke, a Babes-Bolyai Tudományegyetem és a Protestáns Teológiai Intézet tanára. Olyan egyetemet akarunk - teszi hozzá -, amely mert nem kifejezetten egyházi jellegű, egyik felekezet sem sajátíthatja ki, falai között mégis olyan szellemiséget érvé-nyesít, amilyent az alapítványt létrehozó egyházak elvárnak és megkövetelnek.

Az alapító okirat 2000. februárjában fogalmazódott meg, törvényszéki bejegyzésére májusban került sor. Mivel a rendelkezésére bocsátott pénzt év végéig fel kell használnia, a Kuratórium úgy döntött, hogy pályázatot hirdet meg olyan szakok beindítására, melyeknek megvannak már az akkreditációs feltételei. Feltételül szabták, hogy csak olyan szakokat indíthatnak, amelyeket az állami egyetemen nem oktatnak magyarul. Egyelőre hat ilyen szakot lehetett kijelölni: Csíkszeredában két mérnöki jellegű szak indul be: az egyik élelmiszeripari, a másik területfejlesztési, emellett agrár- és agrárközgazdász képzésre is gondolnak, valamint falufejlesztési, faluszociológiai szakra. Marosvásárhelyen szociálpedagógiai szak indul, amely mellé kántortanító képző is társul.

A különböző szakok Csíkszeredába, illetve Marosvásárhelyre telepítését sokan értetlenül fogadták, hiszen köztudott, hogy Erdélyben változatlanul Kolozsvár jelenti azt a központot, amely meghatározza az erdélyi magyarság szellemiségét. Kolozsváron adottak a legkedvezőbb feltételek ahhoz, hogy olyan diákélet legyen, amely nem csak az oktatás, hanem az általános műveltség, az értelmiségi légkör lehetőségét is megteremti. Viszont azt is szem előtt kellett tartani, hogy ha a Székelyföld szellemi potenciálját, a lehetőségeket nem növelik, akkor a legnagyobb magyar tömbnek a lemaradásával kell számolni. Ezért vált indokolttá, hogy a Székelyföldön egyetemi hálózat létesüljön, amely egyetemi oktatókat visz oda. A Sapientia Alapítvány, s egyben a magánegyetem központja mégiscsak Kolozsváron marad.

A jelenlegi tanügyi törvény módosított változata bár lehetőséget ad arra, hogy a román kormány támogatást nyújtson magánintézetek számára is, a magyar magánegyetem vonatkozásban valószínűleg nem sok sikerrel fog járni ennek a lehetőségnek az érvényesítése.

Felvetődött az a kérdés is, hogy az Alapítvány milyen segítséget tud nyújtani az állami egyetemeken dolgozó magyar tanárok, ott tanuló diákok számára. Dr. Tonk Sándor szerint olyan háttérintézményeket szeretnének létrehozni, amelyek az egyetemi oktatás színvonalát, hírnevét növelik. Az egyik egy olyan egyetemi könyvtár létrehozása lesz, mely idővel az erdélyi magyarság nemzeti gyűjteményévé nőheti ki magát. Jelenleg ilyen nincsen, mert ami volt, elvették és most is bitorolják, visszaszolgáltatásáról szó sem esik, mint ahogy az egyházi könyvtárak visszaszolgáltatásáról sem. Terveik között szerepel egy olyan 200 diák befogadására alkalmas kollégium felépítése is, amely elitképző lenne. Erre nyújtott be pályázatot többek között az Erdélyi Református Egyházkerület is.

A létesítendő egyetemnek lesz bölcsészeti, műszaki és természettudományi, művészeti valamint jogi, közgazdasági és politikatudományi kara. S hogy lesz-e elég tanára az egyetemnek? Biztosan lesz, hiszen jelenleg mintegy 300 magyar tanár van a Babes-Bolyai egyetemen, közülük nagyon sok a fiatal. Az is igaz, hogy nagyon sok tehetséges fiatal eltávozott, elsősorban azért, mert Erdélyben nem tudtak számukra értelmes és megfelelő munkahelyet biztosítani. Mindezek ellenére úgy tűnik, hogy rövid idő alatt sikerül majd összetoborozni a magánegyetem megfelelő számú és jól képzett tanári karát.

Azoknak pedig, akik megkérdőjelezik, hogy helyes-e oly sok energiát befektetni a magánegyetembe akkor, amikor az erdélyi magyar közoktatás is súlyos gondokkal küzd, a válasz kézenfekvő: a kettőnek kéz a kézben kell haladnia. Miként lehet jó közoktatásról áhítozni, ha nincsenek jó tanárok, s amikor csupán a jövő esztendőben Hargita és Kovászna megye tanárainak körülbelül 40%-a megy nyugdíjba?! Ilyen körülmények között nem kérdés, hogy van-e szükség Erdélyben egy önálló magyar egyetemre.

Kérjük Istent, tegye áldásossá az alapítók, az egyetem létrehozásán és működtetésén fáradozók munkáját. Híveinket pedig arra kérjük, hogy adományaik felajánlásakor gondoljanak arra, hogy az otthonhagyottak boldogulását, közvetett módon pedig minket is, az egész nemzetet érintő nemes ügyért hoznak áldozatot, melyet előre is köszönünk. **[MVP]**

Ige és anyanyelv

Bibliaolvasó és versmondó verseny

2000-2001

A Svédországi Magyar Protestáns Egyházi Közösség Egyháztanácsa "*Ige és anyanyelv*" címmel idén is megrendezi a versmondó és bibliaolvasó versenyt, három plusz egy korcsoportban (7-10, 10-14 és 14-18 év között, és a 2-7 év közötti, legkisebbek csoportjában).

A verseny első, gyülekezeti szakaszára az ádventi-karácsonyi istentiszteleti alkalmakkal egybekötve kerül sor, a különböző egyházközségek rendezésében. A verseny második szakaszára, az országos döntőre 2001-ben, a pünkösdi ünnepek alkalmával kerül sor, a tångagärdei Gyülekezeti Otthonban, az Egyháztanács rendezésében.

A versmondó és bibliaolvasó versenyen - egyházi hovatartozástól függetlenül minden érdeklődő gyermek és ifjú részt vehet. Azonkívül, hogy a gyülekezeti szakasz nyertesei ezüst, az országos szakasz nyertesei pedig aranyozott emlékérmet kapnak, a rendezvényen legjobban szereplőket az Egyháztanács értékes jutalmakban részesíti.

Mivel minden egyházközség amúgyis rendez Mikulás és karácsonyi ünnepséget, ezek keretében meg lehet tartani a szavaló és bibliaolvasó verseny gyülekezeti szakaszát. A gyülekezeti szakaszon (ahol erre lehetőség van) és az országos döntőben zsűri bírálatára bízzuk a rangsorolást.

A legkisebbektől csak versmondást kérünk, - szereplésükre legalkalmasabbnak a Mikulás-ünnepségeket tartjuk. A többi korcsoport szavalói szabadon megválaszthatják a verset, természetesen az alkalomhoz illőt: pl. a karácsonyt, a magyar államalapítást vagy Szent István királyt ünneplő verset. Segítségül küldök egy karácsonyi versösszeállítást, amelyet a gyülekezeti felügyelőktől kaphattok meg (címeik és telefonszámaik az Új Kéve címlapjának belső oldalán találhatók meg).

A kijelölt bibliai idézeteket nem kell megtanulni, hanem szépen, hangosan és érthetően kell felolvasni:

7-10 éves korcsoport
Máté evangéliuma 11. rész 28-30. versei. (Jézus hívja a megfáradtakat)
10-14 éves korcsoport
Ésaiás könyve 9. rész 2. és 6-7. versei (A Messiás születése, neve, országa)
14-18 éves korcsoport
Lukács evangéliuma 8. rész 4-15. versei. (Példázat a magvetőről.)

Tóth Ildikó főjegyző
Tel: 0456-140 37

Popovici Pavel
1907 - 2000

A családban tizenkettedik gyermekként, 1907. július 30-án született a Kolozs megyei Mihályfalván, ahol édesapja kántor volt. Tőle tanult énekelni, tőle örökölte a dal, a hagyományok megőrzését. Alig volt 12 éves, amikor cipészinasként Kolozsvárra került, s a sokat dolgoztatott vézna kisfiú vasárnaponként eljárt a templomba, s bekapcsolódott a gyülekezeti énekkarba is.

1934-ben házasságot kötött Takács Marcellával, aki szüleinek akarata ellenére ment hozzá feleségül. A fiatalember joggal érezte úgy, hogy hitvese mellett - szavait idézve - "jó dolga volt", mellette békében "meghúzódott", s így látta ezt édesanyja is, aki szeretetébe fogadta fia választottját.

Hosszú évtizedek következtek, melyeknek hétköznapjait - nyugdíjazásáig - a kolozsvári cipőgyárban szorgos munkával töltötte.

Közben, a II. világháború idején - gyenge fizikuma miatt - munkaszolgálatra küldték, s így került el Dunántúlra, Zircre, melyről sokat mesélt, s ahol tisztiszolgaként, gyakran tolmácsként szolgált a hadseregben (anyanyelvi szinten beszélte mind a román, mind a magyar nyelvet).

1945-ben hazakerült, s 11 évvel házasságkötésük után Isten megáldotta őket az oly várva-várt Magdival, aki egyetlen féltett gyermekük lett.

Apa és lánya között rendkívül jó, olykor cinkos "összeesküvéssel" tarkított viszony alakult ki (Magdi helyett találkára ment leendő vejével). A családi légkört egyetértés, békesség jellemezte. Legnagyobb örömét kis unokájában, Lacikában lelte; vele aludt, vele játszott és vele ment "csavarogni".

1969-ben - amikor lánya és veje Svédországba szökött - szeretettel békítgette feleségét. Hosszú idő telt el, míg 1987-ben eldöntötték, hogy követik őket (80 évesen mindent maga intézett el).

Svédországban - felesége 1993-ban bekövetkezett haláláig - öt boldog, nyugodt évet élhettek együtt lányukkal és annak családjával.

A göteborgi gyülekezet legidősebb tagjaként nagy szeretet övezte régi és új ismerősei részéről egyaránt. Szorgos, templombajáró hűséges egyháztagot, a Bibliát jól ismerő és folytonosan tanulmányozó mélyhitű embert ismertünk meg benne, aki gyásza ellenére ügyesen, önállóan rendezte magát, s áldássá tudott válni környezetében. Az utóbbi években gyakran betegeskedett - tüdőgyulladással és asztmával többször kórházba került -, de újból és újból talpra állt. Mindig szeretettel várta külföldre telepedett unokáinak hazatértét.

"Boldogok azok, kik sziklára építik házukat" - mondta lányának, s idén nyárutón még megláthatta a "fiatalok" kész házát. Békésen elüldögélt kertjében, szemével a távolt fürkészte, s lelkében tán már ama örök hazára, a mennyei Atya házára gondolt. Utolsó napjaiban, a kórházi ágyon is Pál apostol Rómaiakhoz írt levelét olvasta. 2000. szeptember 28-án csendesen elaludt.

Mölndalban, október 9-én búcsúztunk tőle, kérve Istent, hozzátartozóinak adjon vigasztalást, neki pedig örök békességet.

[MVP]

ISTENTISZTELETI NAPTÁR

OKTÓBER (második fele)				
21	11:30	KATRINEHOLM	Nävetorpskyrkan,	Blomstervägen 14
	17:00	KUMLA	Kumla kyrka,	S.Kungsvägen
22	13:00	TÅNGAGÄRDE	Gyülekezeti Otth.	(Inf: 033-133568)
	17:30	JÖNKÖPING	Sannakyrkan,	N.Apollovägen 15
28	11:00	VÄSTERÅS	Kyrkbacksgården,	Lykttändargränd 1
	17:00	ESKILSTUNA	**Fröslundakyrkan**	
29	14:00	UPPSALA	S:t Pers kyrkan,	Kvarntorget
	17:30	STOCKHOLM	Franska Ref.kkan,	Humlegårdsg. 13

NOVEMBER				
04	11:30	HELSINGBORG	EFS kyrkan,	Bruksgatan 27
	17:30	SÖLVESBORG	***Helyről információ: 0456-14037***	
05	14:00	MALMÖ	Stadionkyrkan,	Stensjögatan 1
11	11:00	LJUNGBY	Annelundskyrkan,	Donationsgatan 2
	17:30	VÄXJÖ	Johannesgården,	Paradvägen 4
12	12:30	HALMSTAD	Andersbergskyrkan,	Grönevångstorg
	17:30	GÖTEBORG	S:t Jakobs kyrkan,	Parkvägen 4
18	09:00	TÅNGAGÄRDE	Magyar Gyülekezeti Otthon Az Egyháztanács õszi ülésszaka.	
19	11:00	TÅNGAGÄRDE	Gyülekezeti Otthon	
	17:30	JÖNKÖPING	Sannakyrkan,	N.Apollovägen 15
25	11:00	VÄSTERÅS	Kyrkbacksgården,	Lykttändargränd 1
	17:00	ESKILSTUNA	Tomaskyrkan,	Stenbycentrum 4
26	14:00	UPPSALA	S:t Pers kyrkan,	Kvarntorget
	17:30	STOCKHOLM	Franska Ref.kkan,	Humlegårdsg. 13

DECEMBER				
02	11:30	HELSINGBORG	EFS kyrkan,	Bruksgatan 27
	17:30	SÖLVESBORG	***(Helyről információ: 0456-14037)***	
03	14:00	MALMÖ	Stadionkyrkan,	Stensjögatan 1
09	11:00	LJUNGBY	***Stora kyrkan,***	***M.Ljungbergsv.1***
	17:30	VÄXJÖ	Johannesgården,	Paradvägen 4
10	12:30	HALMSTAD	Andersbergskyrkan,	Grönevångstorg
	17:30	GÖTEBORG	**Mariakyrkan**	
16	11:30	KATRINEHOLM	Nävetorpskyrkan,	Blomstervägen 14
	17:00	KUMLA	Kumla kyrka,	S.Kungsvägen
17	13:00	TÅNGAGÄRDE	***Trogared kapell***	***(Inf: 033-133568)***
	17:30	JÖNKÖPING	Sannakyrkan,	N.Apollovägen 15
23	11:00	VÄSTERÅS	Kyrkbacksgården,	Lykttändargränd 1
	17:00	ESKILSTUNA	Tomaskyrkan,	Stenbycentrum 4
25	14:00	UPPSALA	S:t Pers kyrkan,	Kvarntorget
	17:30	STOCKHOLM	Franska Ref.kkan,	Humlegårdsg. 13

A 2000. évre szóló istentiszteleti naptárunkat lapunk múlt év végi számában közöltük. Most újraközöljük a hátralevő utolsó negyedév istentiszteleti időpontjait / helyszíneit, az időközben eszközölt változtatásokkal, s ezekre kiemelten is felhívjuk a figyelmet.

Megváltozott időpontok:

KATRINEHOLM / KUMLA
okt. 14. helyett egy héttel később, **okt. 21.**
nov. 18. mindkét helyen elmarad

TÅNGAGÄRDE /JÖNKÖPING
okt. 15. helyett egy héttel később, **okt. 22.**

Megváltozott helyszínek:

ESKILSTUNA /Okt. 28./
Tomaskyrka helyett **a Fröslundakyrka**-ban.

GÖTEBORG /Dec. 10./
S:t Jakobskyrka helyett **a Mariakyrka**-ban.

Bibliaórák

"Otthon" a bibliaórák jó alkalmul szolgáltak arra, hogy a gyülekezeti tagokban felmerült, a vallásos- és hitélettel kapcsolatos gondolataikat vagy éppen kételyeiket másokkal megosszák, s teológiailag képzett lelkész vezetésével megvizsgálják, mit ír és tanít mindezekről a Biblia (az istentiszteleti keretek erre nem adnak alkalmat). Helyenként a bibliaórák ma is népszerűek, mind az idősebbek, mind a fiatalok között.

Svédországi gyülekezeteinkben - az utóbbi tíz évben - csak Malmőben volt folyamatossága a bibliaóráknak (közepes részvétellel); Stockholmban idővel elhalványult az ezek iránti igény. Bibliaórák meghonosítására történtek ugyan kísérletek Sölvesborgban és Helsingborgban, de egyelőre ezek nem bizonyultak maradandónak.

Úgy tűnik, hogy a Magyari-Köpe Gábor kezdeményezésére újabban indított uppsalai ifjúsági bibliaórák, ill. ljungbyi vallásórák beváltják az ezekhez fűzött reményeket; ugyanez a kisszámú jelenlét miatt egyelőre nem mondható el Stockholmról. Máshonnan adatunk nincs.

Szeretnénk tudni, hogy szerte az országban, gyülekezetenként külön-külön mi a valós igény bibliaórák tartására. Ezért felkérünk minden érdeklődőt, hogy legkésőbb november közepéig jelezze gyülekezeti felügyelőjének vagy a lelkészi hivatalnak ezirányú igényét, hogy őszi értekezletén az Egyháztanács érdemben tudjon dönteni a bibliaórák tartásának esetleges kiterjesztéséről, különböző városokban való rendszeresítéséről. **[--]**

A kegyelem *(Folytatás a 2. oldalról)*

A kegyelem Isten lényének, a minket saját képére és hasonlatosságára teremtő tökéletes jóságnak és igazságosságnak a kisugárzása, aki azt akarja, hogy a szikrát, amit lelkünkbe rejtett, megőrizzük és tápláljuk. Ezért amikor az égi hullámhosszra ráhangolódunk, a reánk pillantó Isten saját kincseit küldi nekünk, így mindinkább tisztának és jónak érezhetjük magunkat, hétköznapi indulataink elenyésznek, és mind biztosabban meg tudjuk különböztetni a lényegest a lényegtelentől. A kegyelem hatására igazabb emberekké leszünk, mert Istenhez hasonló, vele közös énünk megerősödik. Ekkor válunk igazán méltókká bűneink bocsánatára. Minden ilyen élmény sóvárgó örömmel tölt el, és szinte közvetlenül érezzük Isten meleg és fénylő szeretetét. A kegyelem állapotában más emberek vagyunk: Isten szeretetével töltekezünk, és lefoszlik rólunk a felesleges. Erre utalt Jézus, amikor azt mondta Nikodémusnak: "*Bizony, bizony, mondom neked: aki nem születik újjá, az nem láthatja meg az Isten országát.*" (Jn 3,3)

Isten segítségére van szükségünk, hogy rátaláljunk az országába vezető útra, de ehhez az a lelkünkben végbemenő változás kell (amit meg kell előzzön ennek a változásnak az igénye), amivel megnyílunk, rezonálni tudunk mindarra, ami Istentől, Isten Lelkéből sugárzik ránk. Hogy ezt elérjük, szükség van saját erőfeszítésünkre is, mert a kegyelem akkor hat, ha együttműködünk Istennel a magunk megváltásán.

Az Istennel való kapcsolat nélkül nem érint meg bennünket a kegyelem. *Beszélgetnünk* kell Istennel, aminek méltó formája az *ima*, amelyet mi kezdeményezünk, de hamarosan rájövünk, hogy ez a kommunikáció kétoldalú. Csak imával tudjuk Istent valóban megszólítani, és felfogni azt, amit Ő közöl velünk. Amikor helyesen imádkozunk, lelkünk Isten kegyelmét befogadni képes állapotban van, ezért az ima mindig újabb kegyelmekkel gazdagít bennünket. Mert "*nem a világ lelkét kaptuk, hanem az Istentől eredő Lelket, hogy megismerjük, amit az Isten a kegyelemben ajándékozott nekünk.*"(Szent Pálnak a korintusiakhoz írt első leveléből, 2,12)

Bizony sok (imával töltött) időnek kell eltelnie, amíg teljesebben a kegyelmi állapot részeseivé leszünk. Ez az állapot igen törékeny, mert az út keskeny, és minden megtorpanás, félrelépés vagy visszatántorodás kizökkent és visszavet bennünket, növeli hajlamunkat arra, hogy a világi érdekek kényelmesebb útjaira térjünk; ezért folyamatos erőfeszítésünkre van szükség, hogy szem elől ne tévesszük úticélunkat. Nagy bűnt követünk el, amikor nemtörődömségből vagy kényelmességből elmegyünk a kegyelem forrásai mellett, mert az Istenhez közeledés, ezáltal a valódi magunkra találhatás lehetőségeit játsszuk el ilyenkor.

A kegyelem elnyeréséhez azért nem kell érdemeket gyűjteni, mert az Istennel való szövetség nem kereskedelmi adok-veszek-társulás, még csak nem is tevékenység vagy folyamat, hanem *állapot*. Isten örök és változatlan. Változatlan, hiszen maga a teljesség. Mi, emberek, az időbe dobva az Istenhez eljutás folyamatában élünk, külső megnyilvánulásaink tükörképei mindannak, ami bennünk van. Ez akkor is folyamat, ha végül nem jutunk el igazi célunkhoz, mert elfordulunk Istentől. Pedig e folyamat és benne minden cselekedetünk annak a belső állapotunknak a létrejöttét kell szolgálja, melyben Istenhez tartozásunkat nem csupán tudjuk, hanem a kegyelem által felébresztett, az Ő arcát viselő énünk által érezzük is. Isten szövetségeseivé akkor válunk igazán, amikor saját erőfeszítéseink és az Ő segítsége eredményeként elértük a kegyelem állapotát. Ekkor érthetjük meg teljesebben céljait, amelyek a bennünk rejlő közös lényeg alapján a mi céljaink is, és további cselekedeteinket, életünket ezek irányítják majd. Nem jelent ez semmi rendkívüli dolgot (különösen nem látványosat), de ebből származik a élet hétköznapjainak mindennapi hősiessége, amikor - akár a körülmények ellenére is - az ember azt teszi, amit kell. Vagyis amit az adott helyzetek alapján - és képességeink határai között - erkölcsi valónk megkövetel tőlünk.

Így lesz - az örökkévalóság jegyében - örömökben gazdaggá és tartalmassá földi életünk is.

új Kéve

ISSN 1400-8998

A Svédországi Magyar Protestáns Egyházi Közösség lapja – Az Északon élő magyarok ökumenikus fóruma
(Ungerska Protestantiska Samfundets tidning – Ungrarnas ekumeniska forum i Norden)

Megjelenik kéthavonta – évi 6 szám*
(Utkommer varannan månad – 6 nr per år)

Årgång VIII. évfolyam
Nummer 3. szám
Sept.-okt. 2000 szeptember-október

Felelős kiadó (Ansvarig utgivare)
Jordáky Béla

Szerkesztő (Redaktör)
Molnár-Veress Pál

A szerkesztő munkatársai (Medarbetare)
Tóth Károly Antal, Pittner János

Szerkesztőség (Redaktion)
Granövägen 126
S-151 64 Södertälje /Stockholm/
Telefon/Fax: +46-(0)8 - 550 160 66

Drótposta-cím (E-mail adress):
ujkeeve@swipnet.se

Nyomda (Tryckeri)
Ekonomi-Print AB
114 85 Stockholm – Storgatan 19
Telefon/Fax: +46-(0)8 - 783 81 24/ 667 98 18
Felelős vezető (Chef)
Jan Larssen

Példányszám (Upplaga)
2 300

Fenntartó és támogató tagjaink a lapot térítésmentesen kapják.
(Kyrkoavgiftsbetalarna får tidningen gratis.)

Adományt a lapkiadás céljára köszönettel fogadunk az alábbi számlaszámra (Gåvor till utgivning emottages med tacksamhet på följande postgironummer)

Ungerska Protestantiska Samfundet
Postgiro 602047-3

** Az Egyháztanács 1999 májusi döntése értelmében - anyagi megfontolásból - lapunknak 2000-ben is csak négy száma jelenik meg.*

SZOLGÁLATUNK ÁLTAL ELÉRT SVÉDORSZÁGON KÍVÜLI GYÜLEKEZETEK FELÜGYELŐI

ÉSZTORSZÁG - Tallinn
ASSZONYI ISTVÁN
EE-0034 TALLINN Siili 21-56
Tel: +372–252 75 86

FINNORSZÁG - Helsinki
TANÍTÓ BÉLA
SF-33210 TAMPERE Satakunnankatu 19-21 A 7
Tel: +358–321 254 83

*NORVÉGIA - Oslo**
HORVÁTI GYÖRGY
N-1353 BAERUMS VERK Nedre Toppenhaug 9
Tel: +47–675 621 05

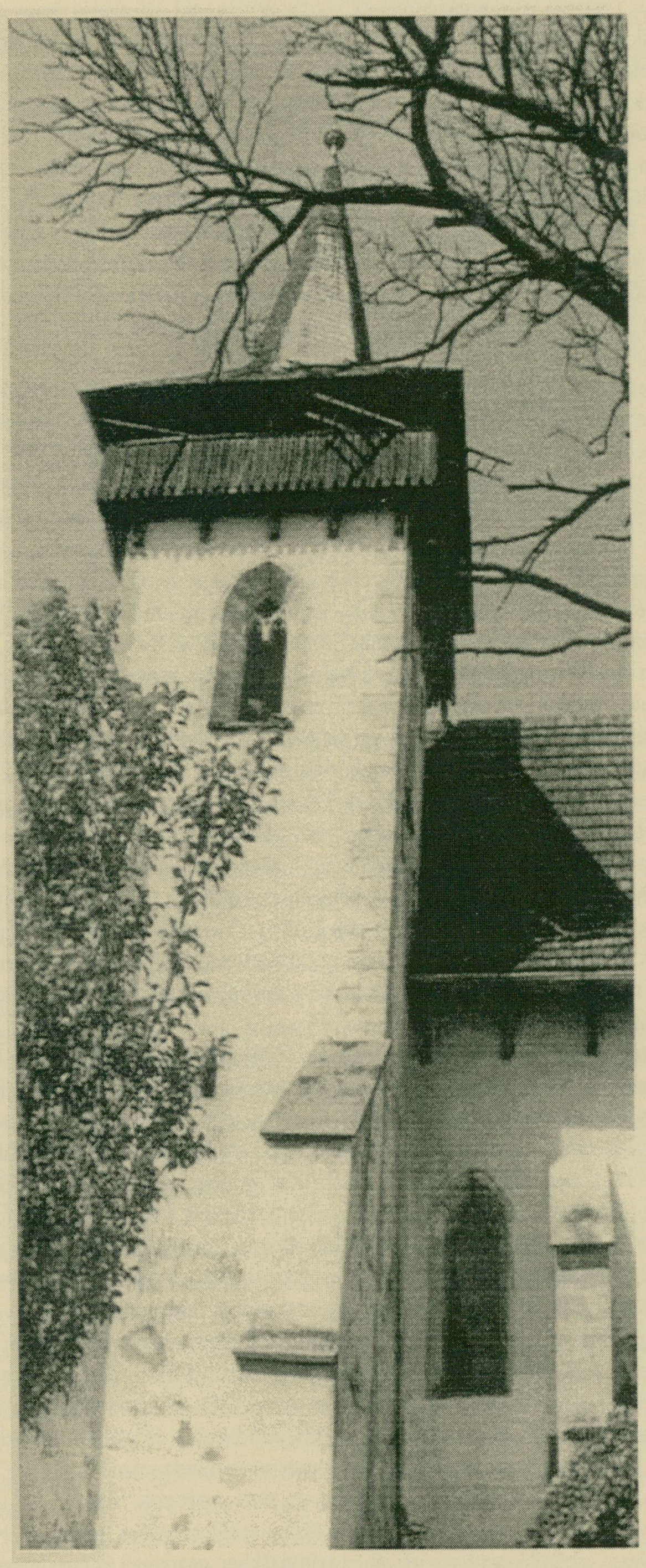
**** A szolgálatot alkalmanként meghívott lelkész végzi.***

új Kéve
POSTTIDNING B
UNGERSKA PROTESTANTISKA SAMFUNDET
Granövägen 126, S- 151 64 SÖDERTÄLJE

Reményik Sándor

ŐSZI CSODÁK

Ülve a karosszékben,
Ma legelőször néztem
Szemközt az utcasort.
A tekintetem rátévedt egy fára:
Nini, még most sem sárga,
Zöldnek tartotta meg
Szép reménység-ruhában
Az, aki megtarthat mindeneket.
És én is élek,
És én is élek
S megvannak mind, akiket szeretek.
S e nekem-láthatatlan tündér-őszben
Eljönnek hozzám az őszi csodák:
Másodszor borulnak tündér-virágba
S hoznak pici, fanyar, fura gyümölcsöt
Az almafák.
S a drága földön, nem is olyan messze
Másodszor érett meg most a cseresznye.
Az elnyílt őszi kikerics helyén,
Őszi bánat és lila gyász után,
Októberi dombok oldalain
Pompázik a tavaszi kankalin.
Rügyet bont minden ág
S belőlem is szinte nap-nap után
Kihajt egy vers-virág.
S ki tudja még mi lesz?
Lehet, hogy a közelgő karácsonnyal
Zúgni fogok erdőkkel egyetemben
Lombkoronás, orgonás áhítattal.
Ülve a karosszékben,
Ma legelőször néztem
Szemközt az utcasort.
Az utcasor felett
Egy színes felleget.
A szemem újból rátévedt a fára,
A reménységben megtartatott fára,
S akkor gáttalanul,
Feltarthatatlanul,
Elbírhatatlanul
Robbant ki szívemből a hála.

Somkerék árpádkori - ma református - temploma.